

2. Tensions

- Al llarg del 2009 es van comptabilitzar 76 escenaris de tensió al món, concentrats principalment a Àfrica (25 casos) i Àsia (22). La resta de tensions va tenir lloc a Europa (13 casos), Orient Mitjà (9) i Amèrica (6).
- En l'àmbit global, la majoria de les tensions va presentar una intensitat mitjana o baixa; però en 11 casos es van registrar alts nivells d'intensitat, entre ells Etiòpia, la regió etíop d'Oròmia, Guinea, Sudan, Nigèria, Pakistan, Sri Lanka, Iran, la província xinesa de Turquestan Oriental, Perú i la regió russa de Daguestan.
- L'oposició de sectors polítics i socials a determinades polítiques governamentals va ser la principal causa de les tensions el 2009 i, en ocasions, va generar una dura resposta de les autoritats, com en el cas de l'Iran.
- Al sud del Caucas va continuar la *russificació* d'Abkhàzia i Ossètia del Sud un any després de la guerra russo-georgiana.
- L'estabilitat a la regió d'Àfrica Occidental es va veure amenaçada per la crisi que va esclatar a Guinea davant l'intent de la Junta Militar de mantenir-se en el poder.

Aquest capítol identifica els contextos de tensió que van tenir lloc al llarg de l'any 2009 (indicador núm. 2) i es divideix en dues parts: en la primera es defineixen les situacions de tensió i les seves característiques; i en la segona s'analitza l'evolució i les tendències de les tensions. D'altra banda, a l'inici del capítol es presenta un mapa amb tots els territoris en situació de tensió.

2.1. Tensions: definició

Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política, social o militar i/o un ús de la violència amb una intensitat que no aconsegueix la d'un conflicte armat, que pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, i l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades a: a) demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries; b) oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un Govern, la qual cosa en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o c) control dels recursos o del territori.

Taula 2.1. Resum de les tensions l'any 2009

Tensió ¹	Tipologia ²	Actors principals	Intensitat ³
			Evolució anual ⁴
Àfrica			
Angola (Cabinda)	Interna	Govern, grup armat FLEC, aliança política de moviments socials i grups armats Fòrum Cabindès per al Diàleg	1
	Autogovern, Recursos		=
Burundi	Interna	Govern, oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU, FNL) i social	2
	Identitat, Govern		↑
Congo	Interna	Govern, partit opositor CNR i milícies Ninjas del reverend Ntoumi	1
	Autogovern, Govern		=
Côte d'Ivoire	Interna internacionalitzada	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne	2
	Govern, Recursos		=
Djibouti - Eritrea	Internacional	Djibouti, Eritrea	2
	Territori		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àfrica			
Eritrea	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i oposició armada (RSADO, ESF, DMLEK)	2
	Govern		↑
Eritrea – Etiòpia	Internacional	Eritrea, Etiòpia	2
	Territori		=
Etiòpia	Interna	Govern (coalició EPRDF, liderada pel partit TPLF), oposició política i social, coalició opositora FDD (Medrek)	3
	Govern		↑
Etiòpia (Oròmia)	Interna	Govern central, govern regional oposició política i social, oposició armada OLF, IFLO	3
	Autogovern, Identitat		↑
Guinea	Interna	Junta militar, oposició política, forces de seguretat de l'Estat, moviments socials	3
	Govern		↑
Guinea-Bissau	Interna	Govern, Forces Armades, partits polítics d'oposició, xarxes internacionals de narcotràfic	2
	Govern		↑
Kenya	Interna	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki	2
	Identitat, Govern, Recursos		↓
Madagascar	Interna	President (Marc Ravalomanana), alcalde d'Antananarivo (Andry Rajoelina), forces de seguretat de l'Estat	2
	Govern		↑
Mali	Interna	Govern, facció del grup armat ADC d'Ibrahim Ag Bahanga	1
	Identitat, Recursos		↓
Marroc – Sàhara Occidental	Internacional ⁵	Marroc, República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), grup armat Front Polisarió	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Mauritània	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Níger	Interna	Govern, Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República (oposició política)	2
	Govern		↑
Nigèria	Interna	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries	3
	Identitat, Recursos		↑
RD Congo	Interna	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició	2
	Govern, Recursos		=
RD Congo – Rwanda – Uganda	Internacional	Governs de RD Congo, Rwanda i Uganda; grup armat congolès CNDP, grup armat rwandès FDLR	1
	Identitat, Govern, Recursos		↓
Rwanda	Interna Internacionalitzada	Govern, grup armat rwandès FDLR, oposició política, diàspora rwandesa a la RD Congo i a Occident	1
	Govern, Identitat		↑
Senegal (Casamance)	Interna	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions	1
	Autogovern		↑
Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia)	Interna	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia, grup armat SUDA	2
	Territori		=
Sudan	Interna	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		↑
Txad – Sudan	Internacional	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudanesos	2
	Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àfrica			
Zimbabwe	Interna	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins al ZANU-PF	2
	Govern		↓
Amèrica			
Bolívia	Interna	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)	1
	Govern, Autogovern		↓
Colòmbia - Veneçuela	Internacional	Governs de Colòmbia i Veneçuela	2
	Govern		↑
Haití	Interna internacionalitzada	MINUSTAH, Govern, oposició política i social	1
	Govern		↓
Hondures	Interna	Govern <i>de facto</i> liderat per Roberto Micheletti, Govern destituït liderat per Manuel Zelaya	2
	Govern		↑
Perú	Interna	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)	3
	Govern		↑
Veneçuela	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Àsia			
Corea, RPD –EUA, Japó, Rep. de Corea ⁶	Internacional	RDP Corea, Rep. de Corea, Xina, Estats Units, Japó, Rússia	2
	Govern		↑
Corea, RPD – Rep. de Corea	Internacional	RDP Corea, Rep. de Corea	2
	Sistema		↑
Filipines (Mindanao-MNLF)	Interna	Govern, faccions del grup armat MNLF	2
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (Nagalàndia)	Interna	Govern, NSCN-K, NSCN-IM	2
	Identitat		↓
Índia – Pakistan	Internacional	Índia, Pakistan	2
	Identitat, Territori		↓
Índia (Tripura)	Interna	Govern, oposició armada (NLFT, ATTF)	1
	Autogovern		=
Indonèsia (Papua Occidental)	Interna	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport	2
	Autogovern, Identitat, Recursos		↑
Indonèsia (Aceh)	Interna	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política	1
	Autogovern, Identitat, Recursos		↑
Kirguizistan	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Lao, RDP	Interna internacionalitzada	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong	2
	Sistema, Identitat		=
Myanmar	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)	2
	Sistema		=
Myanmar – Bangladesh	Internacional	Myanmar, Bangladesh	2
	Recursos		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Àsia			
Nepal	Interna	Govern, Forces Armades, oposició política i social	2
	Sistema		↑
Nepal (Terai)	Interna	Govern, organitzacions madhesis polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)	2
	Autogovern, Identitat		↓
Pakistan	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies dels talibans	3
	Govern, Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est)	Interna	Govern, LTTE, oposició política i social tàmil	3
	Autogovern, Identitat		↓
Tadjikistan	Interna	Govern, oposició política (Partit del Renaixement Islàmic) i social (grups regionals: gharmis, pamiris), antics senyors de la guerra, grups islamistes ilegals (Hizb-ut-Tahrir, Moviment Islàmic d'Uzbekistan [IMU])	2
	Govern, Sistema		↑
Tailàndia	Interna	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↓
Tailàndia – Cambodja	Internacional	Tailàndia, Cambodja	2
	Territori		=
Uzbekistan	Interna	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes	1
	Sistema, Govern		=
Xina (Tibet)	Interna internacionalitzada	Govern xinès, Dalai-Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Xina (Turquestan Oriental)	Interna	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social	3
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Europa			
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	Internacional	Govern de l'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Armènia	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Bòsnia i Hercegovina	Interna internacionalitzada	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional	2
	Govern, Identitat, Autogovern		↑
Geòrgia	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política, Rússia	1
	Govern		=
Geòrgia (Abkhàzia)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia	2
	Autogovern, Identitat		↓
Geòrgia (Ossètia del Sud)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia	2
	Autogovern, Identitat		↓
Moldàvia	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Moldàvia, Rep. de (Transdnièster)	Interna internacionalitzada	Govern de Moldàvia, Govern de l'autoproclamada República del Transdnièster, Rússia	1
	Autogovern, Identitat		=
Rússia (Daguestan)	Interna	Govern rus, Govern de la república del Daguestan, grups armats d'oposició, oposició social i política	3
	Sistema, Govern, Identitat		↑
Rússia (Kabardino-Balkària)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Kabardino-Balkària, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat
			Evolució anual
Europa			
Rússia (Karatxai-Txerkèssia)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Karatxai-Txerkèssia, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Rússia (Ossètia del Nord)	Interna	Govern rus, Govern de la república d'Ossètia del Nord, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Sèrbia – Kosovo	Interna internacionalitzada ⁷	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR	1
	Autogovern, Identitat		↓
Xipre	Interna	Govern de Xipre, Govern de l'autoproclamada República Turca del Nord de Xipre	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↓
Orient Mitjà			
Àrabia Saudita	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat al-Qaida	1
	Sistema		=
Egipte	Interna	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans)	1
	Govern		=
Iran	Interna	Govern, oposició política, religiosa i social	3
	Govern		↑
Iran (nord-oest)	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat PJAK	2
	Autogovern, Identitat		=
Iran (Sistan Balutxistan)	Intern	Govern, Guàrdia Revolucionària (Pasdaran), Jundollah (Soldats de Déu / Moviment de Resistència del Poble)	2
	Identitat, Govern		↑
Iran – EUA, Israel ⁸	Internacional	Iran, Estats Units, Israel	2
	Sistema		=
Israel – Líban – Síria	Internacional	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)	2
	Sistema, Recursos, Territori		↑
Líban	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i social, braç armat de Hezbollah (Resistència Islàmica), milícies	2
	Govern		↓
Palestina	Interna	ANP, Al-Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa, Hamàs i la seva facció armada Brigades Ezzedin al-Qassam	2
	Govern		=

1: Intensitat baixa; 2: Intensitat mitjana; 3: Intensitat alta.

↑: escalada de la tensió; ↓: reducció de la tensió; = : sense canvis.

Les tensions marcades en negreta són descrites en el capítol.

- En aquesta columna s'assenyalen els estats en els quals hi ha tensions, especificant entre parèntesis la regió de l'Estat víctima de la tensió o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'una tensió en un mateix Estat o en un mateix territori d'un Estat amb la finalitat de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza les tensions a partir d'una doble tipologia que aborda per una part les causes o incompatibilitat d'interessos, i per una altra la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, es poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un Govern (Govern), que en tots dos casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, les tensions poden ser internes, internes internacionalitzades o internacionals. D'aquesta manera, es considera tensió interna la protagonitzada per actors del mateix Estat que operen exclusivament en i des de l'interior d'aquest. En segon lloc, s'entén per tensió interna internacionalitzada aquella en la qual algun dels actors principals és forà, i/o quan la tensió s'estén al territori de països veïns. En tercer lloc, s'entén per tensió internacional aquella en la qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.
- La intensitat d'una tensió (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució (escalada, reducció, sense canvis) s'avaluen principalment a partir del grau de violència registrat i del grau de mobilització política i social.
- En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments de l'any actual (2009) amb la de l'any anterior (2008), i el símbol ↑ apareix si la situació general durant l'any 2009 és més greu que la de l'any anterior, ↓ si és millor i = si no ha experimentat canvis significatius.
- Malgrat que el Sahara Occidental no és un Estat reconegut internacionalment, es considera la tensió entre el Marroc i el Sahara Occidental "internacional" i no "interna" perquè es tracta d'un territori per descolonitzar i la seva pretesa pertinença al Marroc no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

2.2. Tensions: tendències globals durant el 2009

A final del 2009 era possible identificar 76 escenaris de tensió al món. En termes geogràfics, i seguint la tendència registrada en anys anteriors, la majoria es van concentrar a Àfrica i Àsia (amb 26 i 22 tensions respectivament). A Europa es van comptabilitzar 13 casos, a Orient Mitjà nou i a Amèrica sis. La xifra total de tensions el 2009 es va mantenir relativament estable respecte a anys anteriors. Cal destacar que **la major part de les tensions registrades durant el 2009 es van intensificar (45%) o es van mantenir en nivells similars (33%) de violència i de mobilització política i social respecte a l'any anterior**. L'escalada en les tensions va ser especialment visible a Àfrica, on més de la meitat de les crisis de la regió es van agreujar (54%). Prop de la meitat dels casos també es van complicar a Àsia i Amèrica (50% a cada regió). En contrast, menys d'una quarta part de les situacions de tensió a escala mundial van presentar un descens de la violència.

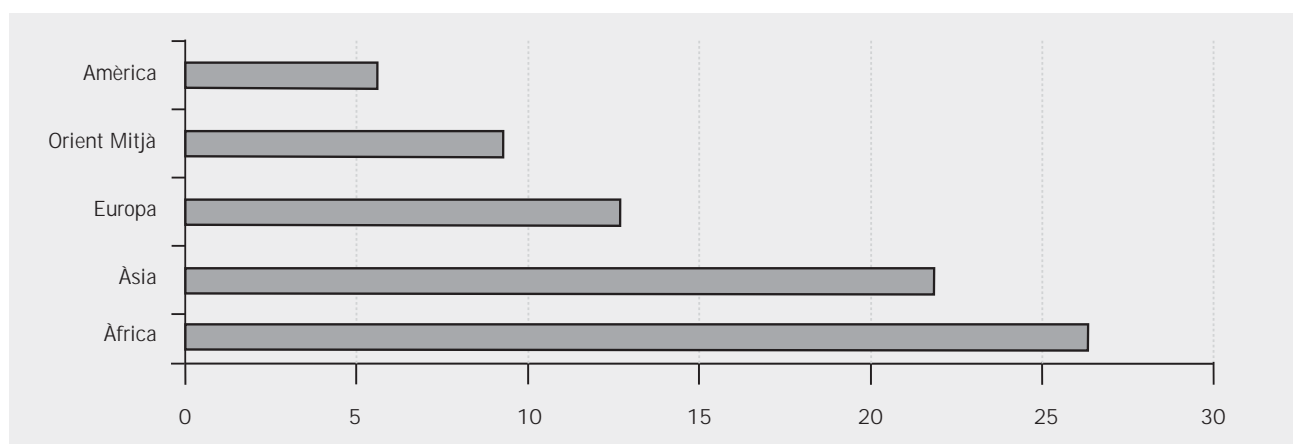
En l'àmbit global, la gran majoria de les tensions van presentar una intensitat mitjana (42 casos) o baixa (23). Un total d'11 situacions de tensió (14%) van tenir una intensitat alta. De la mateixa manera que el 2008, la majoria de situacions més greus també es va situar a Àfrica o a Àsia: a Etiòpia –en general al país i, en particular, a la regió d'Oròmia–, Guinea, Nigèria, Sudan, Pakistan, Iran, Sri Lanka i la regió xinesa de Turquestan Oriental. Aquest últim escenari de tensió va acaparar una àmplia atenció internacional durant el 2009 pel desafiament que va suposar per al Govern xinès i perquè els enfrontaments a Xinjiang van provocar la mort de més de 200 persones, en l'episodi de violència més greu de les últimes dècades a la zona. Sri Lanka, d'altra banda, va deixar de ser considerada un cas de conflicte armat després de la derrota militar de l'LTTE, però la situació de la població desplaçada interna tàmil es va erigir com el principal focus de tensió al país. Dues

tensions més d'alta intensitat es van registrar a Amèrica i Europa: al Perú, per l'activitat de Sendero Luminoso i els enfrontaments entre la Policia i organitzacions indígenes; i a la república russa de Daguestan, a causa de l'augment dels assassinats selectius per part de la insurrecció islamista, enmig d'un generalitzat clima d'abusos i impunitat.

Respecte a la relació entre l'escenari de conflicte i els actors involucrats, les dades confirmen la tendència observada en anys precedents: **la majoria de les tensions va tenir un caràcter intern**. Això significa que en un 62% dels casos (47 de 76), les crisis van estar protagonitzades per actors del mateix Estat, que van actuar dins dels seus límits territorials. En la resta dels casos, les tensions van presentar elements d'internacionalització (20%) o van ser identificades com a tensions internacionals (18%). En anys anteriors aquest últim tipus de tensions, que suposen l'enfrontament d'actors estatals o no estatals de dos o més països, s'havien concentrat principalment a Àfrica. No obstant això, el 2009 Àsia va igualar el continent africà en nombre de tensions internacionals, amb un total de cinc casos. A les tensions que ja s'havien comptabilitzat el 2008 –la que involucra la RPD Corea, la República de Corea, el Japó i els Estats Units entorn de la preocupació pel programa nuclear de Pyongyang; la de l'Índia i el Pakistan, i la de Tailàndia i Cambodja– aquest any es van sumar la tensió que enfronta Corea del Nord i del Sud i la que existeix entre Myanmar i Bangladesh. En aquest àmbit també cal destacar l'aparició d'una tensió internacional a Amèrica Llatina, que enfronta els governs de Colòmbia i Veneçuela. Respecte a les tensions internes amb elements d'internacionalització, cal destacar que una part important d'aquestes (sis dels 15 casos identificats) es van concentrar a Europa.

Quant a les causes o incompatibilitat d'interessos que motiven la situació de tensió, cal destacar que **el principal factor d'inestabilitat va estar vinculat a l'oposició a les polítiques internes o internacionals de determinats**

Gràfic 2.1. Distribució regional del nombre de tensions

6. Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

7. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera "interna internacionalitzada" perquè, tot i que Kosovo ha estat reconegut com a Estat per desenes de països, el seu estatus legal internacional encara no és clar ni definit. Per això, s'ha optat per mantenir la categoria de tensió de les anteriors edicions de l'informe.

8. Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

governos. Malgrat la multicausalitat dels casos observats, gairebé la meitat de les tensions (37 de les 76, equivalents a un 49%) van estar relacionades amb moviments d'oposició de sectors polítics i socials contra les autoritats, amb el propòsit d'accedir o desgastar el poder. Aquest factor explicatiu va ser especialment rellevant en les tensions registrades a Àfrica i també a Amèrica Llatina, on les sis tensions comptabilitzades van estar vinculades a situacions de rebuig de les polítiques governamentals, com la crisi política i social a Hondures, una de les més greus de la seva història. En aquest país centreamericà la tensió es va desfermar al juny després del cop d'Estat i l'expulsió del president Manuel Zelaya; cap a final de 2009 la situació encara no oferia perspectives per a una solució duradora.

En altres regions, alguns casos van tenir una alta notorietat internacional a causa de la virulència de la repressió als moviments opositors, com la que va afectar membres de partits polítics i moviments socials a Guinea al setembre, provocant més de 150 morts, o la que al llarg del segon semestre van patir els detractors de Mahmud Ahmadinejad després de la seva objectada reelecció com a president de l'Iran.

Dos factors rellevants a l'hora d'identificar les causes o motius de desacord van estar relacionats amb les aspiracions identitàries, presents en un 42% de les situacions de crisi, i les demandes d'autodeterminació, en un 30% de les tensions. Aquests elements van ser especialment determinants en els casos produïts a Àsia, Àfrica i Europa. Altres motivacions de les situacions de tensió durant el 2009 van estar vinculades a l'oposició al sistema establert en un Estat, ja sigui en la seva dimensió política, econòmica, social o ideològica (21%), o com a pugnes pel control de recursos (16%) o territoris (12%). A més d'altres factors, les lluites pel domini de recursos van tenir una especial rellevància a Àfrica, en casos com Angola (Cabinda), Kenya, Mali, Nigèria, República Democràtica del Congo i Sudan.

A més d'aquests factors de causalitat de les tensions, cal destacar que en 20 dels 76 casos registrats durant el 2009 –equivalents a un 26%– **la celebració d'eleccions va ser un element rellevant que va donar més visibilitat a les incompatibilitats entre els diferents actors i/o va suposar una intensificació en els episodis de violència.** En aquest sentit, és possible identificar tres situacions. En primer lloc, l'increment de la polarització política o dels disturbis associats a campanyes electorals en el marc dels comicis celebrats durant l'any, com en els casos d'Haití, Bolívia, Líban, Indonèsia (Papua Occidental i Aceh), Moldàvia o Rússia (Daguestan). En segon lloc, cal assenyalar els casos en què la intensificació de la tensió va estar vinculada a dubtes sobre la legitimitat del procés electoral o dels seus resultats, com en els casos del Níger –on l'oposició va boicotejar els comicis a l'octubre després d'un controvertit referèndum–, Guinea i l'Iran. Finalment, en un altre grup de tensions, la incidència del factor electoral va estar associada a la proximitat dels comicis, previstos per al 2010 i, segons el cas, es va fer evident tant en les dinàmiques pròpies de la disputa pel poder polític, com en les pugnes entorn de l'organització i les garanties del procés electoral i en una major fustigació als grups opositors. En aquest context, diversos analistes van ad-

vertir sobre possibles situacions d'inestabilitat o d'increment de la violència associats a les properes eleccions en països com Zimbabue, Còte d'Ivoire, Etiòpia, Sudan, Burundi, República Democràtica del Congo, Myanmar, Sri Lanka o Palestina.

A l'hora de valorar el tipus d'actors involucrats en cadascuna de les tensions, és possible destacar que en totes aquestes els governos dels països i territoris afectats es van erigir com una de les parts protagonistes. Un altre àmbit d'actors rellevants van ser els grups armats, en la seva majoria de signe opositor. Els grups armats van estar presents en gairebé la meitat de les tensions, encara que el seu paper en cadascuna d'aquestes s'ha d'avaluar de forma particular, a causa dels seus diferents graus d'articulació i capacitat de mobilització. L'anàlisi de la conflictivitat durant el 2009 confirma que no es pot establir una correlació directa entre presència de grups armats i nivell d'intensitat de la tensió. Si bé grups armats van participar en set de les 11 tensions que van registrar alta intensitat el 2009, gairebé un terç de les tensions amb presència de grups armats va presentar una intensitat baixa. Altres actors armats presents en situacions de tensió van ser les milícies progovernamentals, comunitàries i d'adscripció ètnica, com també senyors de la guerra. En alguns casos, també es va identificar la presència de grups mafiosos i xarxes de narcotràfic.

2.3. Tensions: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Austral

Madagascar	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	President (Marc Ravalomanana), alcalde d'Antananarivo (Andry Rajoelina), forces de seguretat de l'Estat
Síntesi:	Des de la fi del règim comunista als anys noranta, l'illa ha viscut processos d'inestabilitat política intermitents. La presa inconstitucional del poder per part de l'exalcalde d'Antananarivo, Andry Rajoelina, que comptava amb el suport de l'Exèrcit, va generar una nova crisi política el març de 2009. Les dificultats per aconseguir un acord de repartiment del poder entre els principals líders polítics ha portat a la paràlisi institucional, i ha produït brots de violència esporàdics.

Les protestes iniciades al febrer a partir de la clausura de l'emissora i de la cadena de televisió del líder opositor, Andry Rajoelina (el llavors alcalde d'Antananarivo), i que van causar més de 135 morts en dos mesos de manifestacions continuades, van desembocar en la dimissió del president, Marc Ravalomanana, i l'assumpció del càrrec pel seu rival. **La renúncia del president es**

va produir després de la presa del palau presidencial per part de membres de l'Exèrcit, fet que va trencar amb la neutralitat de les forces de seguretat que, fins al moment, s'havien mantingut al marge de les confrontacions polítiques respectant la legalitat constitucional. La UA va iniciar tasques de mediació entre els principals líders polítics (els expresidents Didier Ratsiraka i Albert Zafy, a més de Rajoelina i Ravalomanana) per posar fi a la crisi desencadenada a l'illa, amb un Govern que mancava de legitimitat als ulls de la comunitat internacional. Joaquim Chissano, expresident de Moçambic, va aconseguir un primer acord per a la creació d'un Govern transicional a l'agost, conegut com Acord de Maputo. No obstant això, la incapacitat dels quatre dirigents per decidir conjuntament sobre les persones que havien d'assumir els nous càrrecs, a més de les reticències de Ravalomanana al fet que Rajoelina conservés la presidència, van continuar estancant el desenvolupament de l'Acord de Maputo i van aguditzar la crisi política i institucional, amb greus repercussions sobre la població.

Zimbabwe	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins al ZANU-PF

Síntesi:

El Govern de Robert Mugabe, en el poder des de la independència del país el 1980 com a dirigent del ZANU-PF, persisteix en les pràctiques de persecució de membres de partits de l'oposició i de membres de la societat civil. L'administració de Mugabe ha estat criticada pels seus alts nivells de corrupció, la supressió de l'oposició política, la mala gestió de la reforma agrària i de l'economia del país, com també per la violació sistemàtica dels drets humans. La crisi originada després de les eleccions del 2008, amb alts índexs de violència perpetrada per milícies progovernamentals, i la falta d'avenços en la concreció d'un acord per al repartiment del poder, van augmentar la crisi política i econòmica del país, així com el seu aïllament internacional.

Al febrer, el partit del president Robert Mugabe, ZANU-PF, i el principal grup opositor, MDC, liderat per Morgan Tsvangirai, van arribar a un acord per al repartiment del poder polític que posava fi a mesos de negociacions. Tsvangirai va ser nomenat primer ministre, mentre Mugabe conservava el seu càrrec i controlava els principals ministeris, a més de les forces de seguretat de l'Estat. L'asimetria de l'acord, que minvava les capacitats de maniobra de l'MDC, va ser compensada per la capacitat de pressió de la comunitat internacional, que va supeditar la represa de la cooperació econòmica amb el país a la introducció de veritables reformes per part del nou Govern d'Unitat Nacional. Els membres de l'MDC, un gran nombre d'organitzacions de la societat

civil i defensors dels drets humans van continuar denunciant la persecució dels seus simpatitzants per part de les forces de seguretat i les milícies de veterans afins a Mugabe. Nombrosos membres de l'MDC van ser arrestats sense fer-se públics els càrrecs que se'ls imputaven, la qual cosa va portar Tsvangirai i els seus seguidors a boicotejar les sessions del Govern d'Unitat, reclamant avenços en el restabliment del sistema democràtic. Diverses organitzacions de drets humans i el panel del Kimberley Process van demanar al Govern la retirada de les seves tropes de les zones limítrofs a les mines de diamants, i van acusar les Forces Armades de violar sistemàticament els drets de la població i dels treballadors de les mines. A més, l'agència de notícies IRIN va documentar com la població de la província central de Mashonaland –antic bastió del ZANU-PF i que en les últimes eleccions va canviar el seu vot a favor de l'MDC– estava sent atemorida per milícies de veterans properes al president. En aquest sentit, un dels principals sindicats agrícoles del país, el GAPWUZ, va denunciar que més de 60.000 treballadors agrícoles havien estat desplaçats per la violència per les ocupacions il·legals de terrenys, perpetrades per seguidors de Mugabe. Diversos analistes van alertar sobre la probabilitat que els nivells de violència augmentin de cara a les eleccions previstes per al 2010.

b) Àfrica Occidental

Côte d'Ivoire	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne

Síntesi:

Des de l'esclat del conflicte armat l'any 2002, el país es troba dividit en dues parts: les zones controlades per l'aliança armada d'oposició Forces Nouvelles al nord i la zona controlada pel Govern, al sud. Malgrat la signatura de l'acord de pau el 2003, la situació ha romàs pràcticament en statu quo fins a la signatura de l'acord polític d'Ouagadougou el març de 2007, on es va acordar reactivar els processos de DDR, identificació de la població, celebració d'eleccions i desplegament de l'administració arreu del país, obrint una porta a la reunificació. No obstant això, els escassos avenços en la seva implementació van continuar suposant un seriós risc per a la pau.

Les eleccions presidencials, previstes per al 29 de novembre, van ser novament ajornades per l'alentiment del procés de revisió de les llistes de votants. Tot i així, es va presentar la llista de candidats, que, per primera vegada, incloïa el líder del partit opositor RDR, Alassane Dramane Ouattara, vetat en anteriors comicis en haver-se posat en qüestió la seva nacionalitat. S'estima que el dret a vot va ser negat a 1,9 milions de persones que no van poder demostrar ser ivorians davant les audiències itinerants creades per al registre de la població.⁹ Aques-

9. La legislació ivoriana només reconeix la nacionalitat a aquelles persones que els seus ascendents hagin nascut al país, *ius sanguinis*. El dret al reconeixement de la nacionalitat va ser un dels factors més rellevants del conflicte armat que va viure el país el 2002.

ta realitat podria alimentar de nou la inestabilitat de cara al proper any. El procés de desmobilització dels grups armats no va aconseguir avenços significatius; mentre, va continuar pendent la decisió sobre la desmobilització de les milícies progovernamentals que operen a l'oest del país. **L'informe emès pel Grup d'Experts de l'ONU que realitza un seguiment de l'embargament d'armes va alertar que tant les Forces Nouvelles com les Forces Armades continuen rearmant-se i equipant-se**, i va assenyalar que el nord del país funciona com una economia de senyors de la guerra, on s'ignoren els acords aconseguits per retornar a les autoritats civils el control sobre les fronteres i la recaptació d'impostos. L'explotació dels recursos naturals del país continua alimentant la compra il·legal d'armament per ambdós bàndols. D'altra banda, la violència contra els retornats va persistir, principalment a l'oest.

Guinea	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Junta Militar, oposició política, forces de seguretat de l'Estat, moviments socials

Síntesi:

La mort del president Lansana Conté el desembre de 2008, després de més de dues dècades en el poder, va ser aprofitada per l'Exèrcit per donar un nou cop d'Estat i formar una Junta Militar. Encara que el seu màxim dirigent, el capità Musa Dadis Camara, es va comprometre al principi a retornar el poder a les organitzacions civils, la dilatació del període transitori, com també els rumors constants sobre la presentació de la seva candidatura a les properes eleccions presidencials, van augmentar el descontentament de la població i els grups polítics. La dura repressió militar contra els manifestants que

es van reunir a Conakry el setembre de 2009 per demanar la dimissió de Camara i el retorn a l'ordre constitucional, amb més de 157 morts, va aguditzar encara més la inestabilitat política i va incrementar els temors a una nova revolta armada sobre un fons de rivalitat ètnica.

La creixent inestabilitat política va culminar el 28 de setembre amb la forta repressió militar d'una manifestació, convocada pels partits de l'oposició i una plataforma de moviments socials, per demanar que cap membre de la Junta Militar que dirigeix el país pogués presentar la seva candidatura a les eleccions presidencials que retornarien Guinea a la normalitat democràtica. **Diverses fonts van xifrar el nombre de morts en 157**, encara que les autoritats militars van insistir que només 54 persones havien mort després que les forces de seguretat capturessin els manifestants, tancant les portes de l'Estadi Nacional on s'havien congregat milers de persones. A més, desenes de dones van ser violades i algunes posteriorment assassinades pels militars.¹⁰ Diverses investigacions van revelar que podria existir un component ètnic en la disputa de l'Exèrcit per conservar el poder, posant en relleu la contraposició entre l'ètnia peul, demogràficament majoritària al país, i les ètnies anomenades *forestiers*, majoritàries a les Forces Armades però minoritàries a l'Estat. El president burkinès, Blaise Compaoré, en el seu paper de mediador nomenat per ECOWAS, va intentar aconseguir un acord entre la Junta Militar i l'oposició, sense aconseguir resultats positius. Durant l'any es van produir nombroses purgues internes a l'Exèrcit, amb assassinats i empresonaments, com també detencions d'antics càrrecs del Govern i membres de l'oposició. Al desembre, **el líder de la Junta, el capità Musa Dadis Camara, va ser víctima d'un intent d'assassinat per part del cap de la guàrdia presidencial**, el tinent Aboubacar "Toumba" Diakité, un dels principals responsables de la matança del passat mes de setembre a Conakry. Camara va ser evacuat al Marroc per ser intervingut i el ministre de Defensa de la Junta, Sekouba Konaté, el va substituir en el càrrec.

Quadre 2.1. Guinea: la inestabilitat que amenaça el futur de la regió occidental africana

La massacre perpetrada per les forces de seguretat contra la població civil el 28 de setembre a Conakry, en la qual van morir almenys 157 persones, va ser només la brutal escenificació de la crítica situació que viu Guinea des que els militars van prendre el poder el desembre de 2008.

La manifestació, convocada per una coalició de partits d'oposició i moviments de la societat civil autodenominada Forces Vives, es va produir després que es trenqués el diàleg amb la Junta Militar per a la creació d'un Consell Nacional de Transició, encarregat de liderar el retorn del país a les pràctiques democràtiques. El motiu per a la ruptura de les negociacions va ser l'anunci de la candidatura del líder de la Junta, el capità Musa Dadis Camara, per a les properes eleccions presidencials, incomplint un primer acord aconseguit amb l'oposició al març. El setge contra membres de l'oposició i d'organitzacions de drets humans, com també la supressió dels drets d'assemblea i reunió, van contribuir a agreujar la situació.

La reacció de Camara davant els fets del 28 de setembre, el qual assegurava que no tenia control sobre les forces militars que van perpetrar els atacs contra la població i acusava el seu ajudant de camp, el cap de la Guàrdia Presidencial, Abubakar "Toumba" Diakité, de ser el responsable de la repressió, va posar de manifest les fractures existents dins de la Junta Militar. El Consell Nacional per a la Democràcia i el Desenvolupament (CNDD), nom que rep la Junta, està format per 33 membres, cadascun d'ells clau per al control d'una facció militar dins de l'Exèrcit i, per tant, amb les seves pròpies aspiracions de poder.

10. Vegeu el capítol 6 (Gènere).

Les denúncies realitzades per les organitzacions de drets humans locals i internacionals sobre la creació de milícies de suport a la Junta amb un clar component ètnic no només haurien de preocupar els grups ètnics majoritaris. És més que probable que cadascun dels principals líders de la CNDD estigui organitzant les seves pròpies forces davant la possibilitat que es produeixi una lluita pel poder en el si de la Junta. L'intent d'assassinat de Camara a les mans de Diakité al desembre, podria ser l'inici d'una nova conflagració.

La creació de milícies ha estat especialment destacada al sud, a la regió coneguda com a Guinea Forestière, ja que el líder de la Junta pertany a l'ètnia guerza, comuna a la zona. Aquesta zona, frontera de Guinea amb Libèria, Sierra Leone i Côte d'Ivoire, es va veure especialment implicada en els conflictes armats dels seus veïns dels anys noranta; existia un gran nombre d'armes i una constant tensió entre les diferents comunitats que la poblen i que al·leguen pertànyer a aquestes terres en les seves constants confrontacions. Durant els conflictes armats que van tenir lloc en la dècada dels noranta a la regió del riu Mano, els militars guineans van obtenir grans rèdits del tràfic d'armes i el control de la circulació de béns i persones a la zona Forestière, forjant aliances militars que podrien suposar un greu perill si es reactivessin. La creació de grups de suport de la Junta s'ha estès, tanmateix, a escala nacional després que la CNDD nomenés prefectes a militars propers a les 33 províncies que formen el país.

El nomenament del vicepresident de la Junta i ministre de Defensa, Sekouba Konaté, com a suplent de Camara després de l'intent d'assassinat, podria contribuir a complicar encara més el quadre. Segons la informació aportada per l'International Crisis Group, Konaté té forts vincles amb l'antic grup armat liberianès LURD,¹¹ la qual cosa podria facilitar l'entrada d'exmilitars liberians en la contesa. De fet, l'informe remès per Human Rights Watch va assenyalar que nombrosos testimonis dels esdeveniments del 28 de setembre van afirmar que part de les milícies que van donar suport als militars en la repressió eren liberianes.¹² Totes aquestes dades contribueixen a augurar un nefast futur per a la regió occidental africana, on un possible conflicte armat a Guinea podria arrossegar els seus fràgils veïns de nou a la violència.

Guinea-Bissau

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, Forces Armades, partits polítics d'oposició, xarxes internacionals de narcotràfic

Síntesi:

La història de Guinea-Bissau des de la seva independència de Portugal el 1974 inclou una successió de guerres civils i cops d'Estat que han impedit que el país aconsegueixi l'estabilitat política a més d'avortar qualsevol intent de funcionament democràtic. La gran influència de les Forces Armades sobre la realitat política del país i els enfrontaments entre partits que representen diferents grups ètnics suposen un gran obstacle per a l'assoliment de la pau. La ruptura del pacte d'estabilitat signat el 2007 entre els principals partits polítics va ser, una vegada més, una oportunitat perduda per posar fi a la dinàmica violenta que domina la vida política. L'impacte cada vegada més gran de les xarxes del narcotràfic internacional a Àfrica Occidental s'havia convertit en un factor afegit a la crisi. L'assassinat del president, Joao Bernardo Vieira, el març de 2009 podria suposar l'inici d'una nova època de greu inestabilitat.

L'assassinat del president, Joao Bernardo Vieira, al mes de març per part d'efectius militars que l'acusaven d'estar implicat en la mort del cap de l'Exèrcit, Tagmé Na Wai –mort en un atemptat poques hores abans–, va

amençar la precària estabilitat del país. ECOWAS, la UA i Nacions Unides van redoblar els esforços per aconseguir que es mantingués l'ordre constitucional, donant suport a la celebració d'unes noves eleccions el 28 de juny per nomenar el nou titular de la presidència, Malam Bacai Sanha, del partit del primer ministre PAICG. El control de l'Exèrcit sobre les institucions polítiques del país i la configuració de Guinea-Bissau com a narco-estat, nexa d'unió entre els càrtels americans i Europa, van ser els factors que Nacions Unides i diversos analistes van destacar com a problemes clau que s'havien de resoldre per aconseguir l'estabilització del país. Al juny, el ministre d'Administració Territorial, candidat a la presidència, i un exministre de Defensa van morir a mans de l'Exèrcit quan es van resistir a ser detinguts per la seva suposada participació en un intent de cop d'Estat. No obstant això, fonts properes a les víctimes van desmentir la versió oficial dels fets i van assenyalar que es tractava d'assassinats polítics. Encara que es va crear una comissió d'investigació sobre els esdeveniments de març, en finalitzar l'any no s'havien aclarit els fets ni realitzat cap detenció.

Níger

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República (oposició política)

11. International Crisis Group. *Guinea: Military Rule Must End*. Africa Briefing núm. 66, Dakar / Brussel·les: ICG, 16 d'octubre de 2009 a: <<http://www.crisisgroup.org/home/getfile.cfm?id=4137&tid=6349&l=1>>.

12. Human Rights Watch. *Guinea: September 28 Massacre Was Premeditated*. HRW, 27 d'octubre de 2009, a: <<http://www.hrw.org/es/news/2009/10/27/guinea-september-28-massacre-was-premeditated>>.

Síntesi:

La intenció del president Mamadou Tandja de reformar la constitució per augmentar el nombre de mandats presidencials i perpetuar-se en el poder, va generar la mobilització dels grups opositors. L'oposició política nigeriana va sofrir assetjament continu i detencions, que intentaven presentar els seus membres com a traïdors i corruptes. La dissolució del Parlament i el Tribunal Constitucional, la convocatòria d'un referèndum i eleccions legislatives per al nomenament d'una nova cambra, van alimentar la crisi política al país, davant la condemna d'organismes africans i internacionals.

El president, Mamadou Tandja, va aconseguir el 92% dels vots a favor en un controvertit referèndum convocat per a la modificació del text constitucional. La reforma li permetria prorrogar el nombre de mandats presidencials, i li facilitaria la seva permanència en el poder. La consulta va ser convocada després que el Tribunal Constitucional i el Parlament votessin en contra d'introduir aquesta reforma en la Carta Magna, per aquesta raó, el president va decidir dissoldre ambdues cambres i convocar eleccions legislatives el 20 d'octubre. Els comicis van ser boicotejats per l'oposició que es va unir entorn de la Coordinadora de Forces per a la Democràcia i la República. Nombroses personalitats polítiques de l'oposició, entre elles 30 exparlamentaris, van ser detingudes en reiterades ocasions acusades de malversació de fons i altres delictes. El principal líder de l'oposició, Mahamadou Issoufou, va ser també detingut després de cridar a la desobediència civil. **ECOWAS va suspendre el país de participació en els seus òrgans i va nomenar l'expresident nigerià, Abdulsalami Abubakar, mediador entre la presidència i l'oposició.** La UE va suspendre els acords d'ajuda al desenvolupament aconseguits amb el Níger i va privar el país d'uns fons que ascendeixen a 500 milions d'euros, després que se celebressin les eleccions legislatives i es nomenés un nou Parlament. D'altra banda, a l'octubre es va aconseguir un nou acord de pau amb els grups armats tuaregs sota mediació de Líbia.¹³

Nigèria	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Recursos Interna
Actors:	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries

Síntesi:

Des de l'any 1999, quan el poder polític va tornar a mans civils després de successives dictadures i cops d'Estat, el Govern no ha aconseguit establir un sistema democràtic al país. Encara persisteixen grans diferències econòmiques i socials entre els diferents estats que conformen Nigèria, per la falta de descentralització, i entre les diferents capes socials, fet que fomenta la inestabilitat i els esclats de violència. Així mateix, les fortes divisions interreligioses, interètniques i polítiques alimenten la persistència de la violència arreu del país.

La falta de transparència i la corrupció en el terreny polític són uns altres dels grans obstacles per a la democràcia a Nigèria. Les pràctiques mafioses i el recurs a l'assassinat polític com a estratègia electoral han impedit, almenys en els dos últims comicis presidencials, el lliure exercici del dret a vot de la població, augmentant el descontent i les pràctiques fraudulentes.

Els fets més greus el 2009 van ser **els atacs simultanis de la secta islamista Boko Haram** (amb presumptes vincles amb al-Qaida, segons declaracions del seu líder) **contra llocs policials i casernes als estats del nord de Bauchi, Kano, Borno i Yobe, en els quals van morir més de 700 persones durant el mes d'agost**, la majoria d'ells membres de la secta. La violència es va iniciar a la ciutat de Bauchi, on membres de la secta van atacar amb explosius una comissaria de Policia en protesta per la detenció d'alguns dels seus líders. Com a resposta a aquest atac, la policia va dur a terme una batuda contra l'assentament de la secta als afores de la ciutat. En aquest primer enfrontament van morir almenys 39 persones. El líder del grup, Mohamed Yusuf, va morir sota custòdia de la Policia, la qual cosa va portar al seu successor a amenaçar amb iniciar una gihad (guerra santa) amb la finalitat d'islamitzar tot el país. El president, Umaru Yar'Adua va ordenar una investigació independent que aclarís la possible comissió d'una execució extrajudicial per part de la Policia. Més de 3.500 persones van ser desplaçades per la violència. Després d'aquests fets, les forces de seguretat van realitzar operatius contra diferents congregacions musulmanes, van detenir part dels seus membres i van desarticlar la seva organització; això va obligar els seus seguidors a retornar als seus llocs d'origen o deportar aquells que no tenien la nacionalitat nigeriana. D'altra banda, els enfrontaments entre comunitats transhumants-ramaderes i locals es van multiplicar durant un any en el qual la sequera al nord va forçar els fulani (tribu ramadera) a desplaçar-se durant més temps i més cap al sud amb els seus ramats. Aquesta comunitat va denunciar la criminalització que estava sofrint per part de les institucions locals de nombrosos estats que havien vetat la seva presència a les principals ciutats amb la finalitat d'evitar que es produïssin situacions de violència. També van augmentar els enfrontaments entre comunitats de confessió cristiana i musulmana, destacant els que van tenir lloc a l'estat de Bauchi, on 11 persones van morir i més d'un centenar van resultar ferides.

Senegal (Casamance)	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern Interna
Actors:	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions

Síntesi:

Casamance és una regió senegalesa virtualment separada del país per Gàmbia on, des del 1982, el Moviment de les Forces

13. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Democràtiques de Casamance (MFDC) demana la independència. L'enfrontament entre les Forces Armades i l'MFDC va tenir la seva màxima expressió de violència durant els anys noranta, i va concloure el 2004 amb la signatura dels acords de pau pel seu màxim líder, Diamacoune Senghor. Des de llavors han prosseguit els enfrontaments de baixa intensitat entre diferents faccions que no reconeixen l'acord aconseguit amb el Govern i que lluiten per augmentar el seu control sobre el territori.

La inestabilitat va créixer a Casamance a partir de la segona meitat de l'any, quan **l'Exèrcit va bombardejar posicions del grup armat MFDC als afores de Ziguinchor** (capital de la regió) després que el grup atacés una caserna militar i matés un soldat. El nombre d'assalts i la inseguretat a les carreteres havia crescut des de maig, sobretot a la regió de Bignona. Aquesta activitat va ser atribuïda a la facció de l'MFDC liderada per Bertrand Sambou, conegut com Essaoulé i que opera a la zona fronterera amb Guinea-Bissau, on un atac de l'MFDC va produir la mort a sis soldats a l'octubre. Acadèmics, polítics i membres de la societat civil van demanar al Govern i als rebels que s'asseguessin a negociar una pau definitiva, ja que els acords signats el 2004 no havien aconseguit acabar amb el conflicte armat, deixant la regió en una situació ni de guerra ni de pau. Diversos analistes van alertar de l'impacte que podria tenir la mort al març del president guineà, Joao Bernardo "Nino" Vieira, en la situació de seguretat de Casamance, ja que sota les seves ordres l'Exèrcit de Guinea-Bissau havia combatut contra les faccions de l'MFDC a la frontera i havia aconseguit neutralitzar el grup i més estabilitat. L'any 1998, quan Vieira va destituir al cap de les Forces Armades acusat de tràfic d'armes cap a l'MFDC, l'Exèrcit es va amotinar en contra i les tropes de Guinea i Senegal van sortir en defensa de Vieira per evitar que fos enderrocat; però això no va evitar que un cop d'Estat l'expulsés del poder el 1999.

c) Banya d'Àfrica

Djibouti – Eritrea	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Djibouti, Eritrea
Síntesi:	

La demarcació fronterera entre ambdós països és una font de desacord i de tensió. Aquesta frontera va ser fixada de forma confusa el 1901 per un tractat entre França (la potència colonial a Djibouti) i Itàlia (la potència colonial a Eritrea). Aquesta demarcació irresolta va provocar que ambdós països s'enfrontessin el 1996 i el 1999. Aquest litigi es va agreujar a escala regional a causa de la tensió entre Eritrea i Etiòpia, ja que els Estats Units són un ferm aliat etiòp; a la guerra de Somàlia, on Eritrea dona suport a la coalició opositora, mentre que Etiòpia i els Estats Units donen suport al Govern Federal de Transició; i a la guerra a la regió etiòp d'Ogaden, on Eritrea dona suport a la insurrecció. Djibouti, país neutral en el conflicte de Somàlia, ha estat la seu de les últimes converses de pau entre part dels actors somalis enfrontats. La seva situació

és estratègica per al control del tràfic marítim al mar Roig (França i els Estats Units hi disposen de bases militars), i després de la guerra entre Eritrea i Etiòpia, Djibouti representa l'única sortida al mar per a Etiòpia.

A l'abril, el Consell de Seguretat de l'ONU va avançar tímidament en el contenciós que enfronta ambdós països. L'organisme va acusar Eritrea d'ignorar la resolució dictada al gener en la qual se li exigia la retirada de les seves tropes del territori fronterer en litigi amb Djibouti, Ras Doumeira, en cinc setmanes. En aquest sentit, el Consell va expressar la seva voluntat de reunir-se amb representants de l'Executiu eritreu per manifestar-los la seva preocupació davant l'incompliment d'aquesta resolució. D'altra banda, membres del Consell van encomiar els esforços de mediació que organitzacions com la UA, la Lliga Àrab o l'OCI havien realitzat fins a la data. A la fi de maig, el Consell va pujar de to i va acusar Eritrea de subministrar armament a la insurrecció somali amb l'objectiu de desestabilitzar el país, qüestió desmentida per Eritrea, mentre diversos països i organitzacions regionals van exigir l'aplicació de sancions. El Consell va anunciar que realitzaria una investigació per determinar els fets. A final de setembre, Djibouti va fer una nova crida al Consell perquè donés els passos necessaris per resoldre la disputa entre ambdós països, alertant que si el contenciós no es resolvia adequadament, aquesta situació podia generar un perillós precedent per a altres crisis de l'actualitat. Exercint el seu dret a rèplica, el representant eritreu va afirmar davant l'Assemblea General de l'ONU que el seu país no tenia ambicions territorials i que no havia ocupat cap territori que pertanyés a Djibouti, afegint que Djibouti només havia presentat una visió parcial de la situació. Posteriorment, a l'octubre, **Djibouti va iniciar una campanya diplomàtica contra Eritrea acusant-la d'ingerència en la seguretat del país en proporcionar armament i entrenament a forces i moviments antigovernamentals** amb l'objectiu de promoure actes de sabotatge dins del seu territori, sense aportar més detalls. Al desembre, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir una resolució condemnatòria sobre Eritrea en la qual li exigia que reobris el diàleg amb Djibouti, i un embargament d'armes sobre Eritrea per la seva col·laboració amb els grups armats somalis.

Eritrea – Etiòpia	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Eritrea, Etiòpia
Síntesi:	

El 1993, Eritrea es va independitzar d'Etiòpia, encara que la frontera entre ambdós països no va quedar clarament delimitada; aquest fet va provocar el seu enfrontament entre el 1998 i el 2000, amb més de 100.000 víctimes mortals. El juny de 2000 van signar un acord de cessament d'hostilitats, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir la missió UNMEE per supervisar-lo i al desembre van signar l'acord de pau d'Alger. Aquest estableix que ambdós se sotmetran a la decisió que acordi la Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia (EEBC,

per les seves sigles en anglès), encarregada de delimitar i demarcar la frontera basant-se en els tractats colonials pertinents (1900, 1902 i 1908) i el Dret Internacional. L'abril de 2002, l'EEBC va anunciar el seu dictamen, que va assignar el disputat poblet fronterer de Badme (epicentre de la guerra i actualment administrada per Etiòpia) a Eritrea, decisió rebutjada per Etiòpia.

Durant l'any no es van produir canvis en les relacions entre ambdós països que deixessin entreveure una variació entorn del contenciós fronterer que els enfronta, ni tampoc fets significatius a la zona fronterera des de la retirada de la missió UNMEE el juliol de 2008. Etiòpia va reiterar al gener la seva voluntat d'iniciar un diàleg amb Eritrea sense condicions prèvies, i al febrer el líder libi i president de torn de la UA, Moammar al-Gaddafi, es va oferir per intervenir en el contenciós, proposta que va ser rebutjada per Eritrea, que la va qualificar d'arbitrària. Asmara, a més, va reiterar com a condició principal la retirada etiòp dels territoris en disputa. **A l'agost, el Tribunal Permanent d'Arbitratge va dictaminar les compensacions de guerra entre Eritrea i Etiòpia conclouent que Eritrea havia de pagar a Etiòpia 11 milions de dòlars.** Paral·lelament, van persistir els creuaments d'acusacions quant a la implicació d'ambdós països en el conflicte de Somàlia, on Etiòpia dona suport al Govern Federal de Transició somali i Eritrea a la insurrecció islamista. Etiòpia també va acusar Eritrea de donar suport a la insurrecció d'Ogaden, a Etiòpia. Aquest país, juntament amb altres països de la regió com Djibouti i Kenya, **va acusar Eritrea de subministrar armes i entrenament a la insurrecció somali violant així l'embargament d'armes imposat per Nacions Unides des del 1992.** Durant l'any, va augmentar el consens internacional entorn d'aquesta qüestió i diferents països i organitzacions van secundar la postura de la UA adoptada al maig –al juny, els Estats Units, al setembre va ser la IGAD i a l'octubre el Regne Unit– d'exigir sancions al Consell de Seguretat de l'ONU contra Eritrea després de l'aparició d'informes que van revelar subministraments d'armes a la insurrecció somali. Aquesta demanda creixent va culminar al desembre amb l'establiment d'un embargament d'armes del Consell de Seguretat de l'ONU sobre Eritrea.

Etiòpia	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Identitat, Autogovern Intern
Actors:	Govern (coalició EPRDF, liderada per el partit TPLF), oposició política i social, coalició opositora FDD (Medrek)

Síntesi:

El règim que governa Etiòpia des de 1991 s'enfronta a una sèrie moviments opositors que reclamen progressos en la democràcia i la governabilitat del país, com també més grau d'autogovern. La coalició governamental EPRDF (Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front) està controlada pel partit Tigrayan People's Liberation Front (TPLF) de la minoria tigré que regeix el país amb un creixent autoritarisme amb el beneplàcit de les elits amhara. Existeix un descontentament al país amb el règim federal ètnic implantat per l'EPRDF, que no ha resolt la qüestió nacional, la qual cosa ha alimentat la consolidació d'una forta oposició política i social. Hi ha sectors polítics-militars que qüestionen el federalisme ètnic com a insuficient per a les seves demandes nacionals i altres sectors de les classes dominants i amb presència en el conjunt del país que consideren el federalisme ètnic un fre a la consolidació de l'Estat-nació, en paral·lel a les exigències d'una democratització de les institucions. En les eleccions de 2005 aquesta diversa oposició va suposar un repte per a l'EPRDF, que va reprimir amb duresa les protestes postelectorals, reticent a la competència multipartidista.

Durant l'any es va experimentar **un clima de creixent tensió motivat per la futura celebració d'eleccions legislatives i presidencials el maig de 2010. El Govern va incrementar els abusos, pressions i intimidacions sobre l'oposició a través de la detenció de centenars d'activistes i candidats.** Aquesta situació es va intensificar durant les eleccions locals d'abril, que va guanyar l'EPRDF de forma aclaparadora. Fins i tot va haver-hi acusacions per part de l'oposició d'execucions extrajudicials, motivades políticament pel Govern, i de la utilització de l'ajuda alimentària com a arma política per guanyar les eleccions. L'oposició política va denunciar que els seus partidaris no estaven rebent ajuda com una forma de pressió perquè s'unissin al governant EPRDF. També es va produir un enduriment d'algunes lleis, com la llei antiterrorista i la de les ONG, en un nou intent per restringir els drets fonamentals, reprimir l'oposició política i la crítica independent. La comunitat donant va manifestar la seva preocupació per aquestes restriccions.¹⁴ Per la seva banda, l'International Crisis Group va alertar que les eleccions podrien incrementar les tensions internes i derivar en un focus de violència de dimensions regionals.¹⁵ Al novembre, després de més de dos mesos de dur debat en el qual van participar fins a 65 partits, l'EPRDF i els tres principals partits opositors AEUO, EDP i CUD –que en l'actualitat formen part de la coalició opositora FDD– van aconseguir un acord entorn del codi de conducta electoral i les estratègies per a la seva implementació. Cal afegir que en diferents moments de l'any es van produir brots de violència intercomunitària per la propietat i usos de la terra i fonts d'aigua en diverses parts del país. El més destacat va tenir lloc al febrer entre les comunitats borena i gheri (sud), que va

14. La llei de les ONG, que va entrar en vigor al març, penalitza les activitats de drets humans empreses per les organitzacions etiòpies que rebien més del 10% del seu finançament de l'estranger i limita les activitats de drets humans de les ONG estrangeres, incloses les campanyes per la igualtat de gènere, els drets de la infància, els drets de les persones amb discapacitat i la resolució de conflictes. Amnistia Internacional. "El Parlament etiòp aprova una nova llei repressiva sobre ONG". AI, 8 de gener de 2009, a: <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/news/parlamento-etiope-aprueba-nueva-ley-represiva-sobre-ong-20090108>>.

15. International Crisis Group. *Ethiopia: Ethnic Federalism and Its Discontents*. Crisis Group Africa Report núm. 153. Brussel·les: ICG, 4 de setembre de 2009, a: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/africa/horn_of_africa/153_ethiopia_ethnic_federalism_and_its_discontents.pdf>.

causar la mort d'unes 300 persones i fins a 100.000 desplaçats.

Etiòpia (Oròmia)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern central, govern regional oposició política i social, oposició armada OLF, IFLO

Síntesi:

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'oromo OLF sorgeix entre el 1973 i el 1974 i opera a la regió etiòp d'Oròmia, al centre i sud del país, en contra de la dictadura de Mengistu i amb l'objectiu d'establir un Estat independent per a la comunitat oromo. Malgrat les seves diferències, els moviments polítics i armats de caràcter nacionalista oromo van participar juntament amb altres moviments insurgents del país per enderrocar el règim de Mengistu el 1991. No obstant això, l'OLF es va desmarcar el 1992 del Govern de transició liderat pel partit TPLF de Meles Zenawi, que controlava la coalició en el poder, l'Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (EPRDF), i des de llavors va iniciar la lluita armada contra el Govern central i contra altres moviments polítics oromos progovernamentals exigint la independència de la comunitat oromo. En diverses ocasions va col·laborar amb l'ONLF d'Ogaden en accions contra el Govern central.

Durant l'any es van produir enfrontaments esporàdics entre l'OLF i l'Exèrcit etiòp en els quals van morir desenes de combatents, com també onades de detencions de membres de la comunitat oromo acusats de pertànyer a l'OLF. A l'agost, en una d'aquestes batudes les forces de seguretat van arrestar desenes de destacats intel·lectuals de l'ètnia oromo a la capital i en diferents localitats de l'estat d'Oròmia, segons la Lliga de Drets Humans de la Banya d'Àfrica. Paral·lelament, els partits oromo OFDM i l'OPC van denunciar que el Govern els havia denegat el seu dret a formar una coalició, l'Oromo Federalist Congress. Per la seva banda, l'OLF va emetre un comunicat en el qual acusava al Govern de polititzar la greu sequera que va afectar la regió. **Organitzacions opositores oromo van denunciar la mort d'entre 100 i 200 persones i desenes de ferits de diversa consideració com a conseqüència d'enfrontaments intercomunitaris, instigats pel Govern. Aquestes organitzacions van acusar el Govern d'alimentar conflictes entre els oromo i altres comunitats del país, de promoure divisions en el si de la comunitat oromo utilitzant la religió i el sentiment de pertinença al clan i a la comunitat, i d'incentivar la repressió política. Al juny uns 3.000 estudiants oromo van dur a terme protestes a la Universitat d'Awassa per denunciar la creixent opressió que exerceix el Govern contra la seva comunitat.**

A la regió etiòp d'Oròmia, organitzacions d'oposició van denunciar la mort d'entre 100 i 200 persones a causa d'enfrontaments intercomunitaris instigats pel Govern

Txad – Sudan

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudanesos

Síntesi:

L'inici de la guerra a Darfur el 2003 va marcar la progressiva deterioració de les relacions entre ambdós governs, els presidents dels quals van ser antics aliats en el derrocament del president txadià Hissène Hauré per part d'Idriss Déby el 1990. Encara que durant el 2004 el Txad va intervenir entre el Govern sudanès i la insurrecció de Darfur, l'increment de la violència, l'afluència de població refugiada sudanesa cap a l'est del Txad i les incursions de les milícies progovernamentals sudaneses Janjaweed en aquesta zona van provocar nombroses crítiques cap a l'Executiu txadià per la seva política de neutralitat. Cal recordar que part dels grups armats de Darfur pertanyen a la mateixa comunitat que governa el Txad, els zaghawa. El 2004 es van configurar diverses insurreccions contra el Govern d'Idriss Déby, i des de llavors, ambdós Governos han estat donant suport a l'oposició armada de l'altre país.

L'any es va caracteritzar per la persistència del clima de desconfiança i enfrontament entre ambdós països i per les iniciatives diplomàtiques per reduir la tensió; al desembre, es van celebrar diverses reunions després de les quals es va acordar implementar els acords precedents. **No obstant això, durant l'any es van produir diverses incursions dels exèrcits del Txad i el Sudan a la zona fronterera per perseguir els grups armats.** Malgrat que el 3 de maig ambdós països van assolir un nou acord a Doha –el quart després dels acords signats a Trípoli, Riyadh i Dakar–, **l'ofensiva rebel txadiana¹⁶ i la posterior invasió de l'Exèrcit txadià en territori sudanès van agreujar novament la situació.** Al juliol, l'Exèrcit txadià va llançar una ofensiva aèria a Darfur Occidental, després d'haver-se anunciat que Qatar havia estat planificant una trobada entre el president sudanès, Omar al-Bashir, i el seu homòleg txadià, Idriss Déby. Al novembre, el Sudan va llançar un atac aeri contra un destacament txadià que havia creuat prèviament la frontera sudanesa, en el qual va morir un soldat txadià, la qual cosa va fer témer una escalada militar. El partit governant al Sudan, l'NCP, va criticar la falta de formalitat del Txad en el procés de normalització de les relacions diplomàtiques mútues, ja que N'Djamena vinculava la millora de les relacions bilaterals a l'expulsió dels grups rebels txadians del Sudan. La falta d'avanços per part de Khartoum, al seu torn, va alimentar la intransigència dels grups armats de Darfur en les negociacions de pau de Doha (Qatar), ja que aquests compten amb el suport de N'Djamena. Les visites de delegacions d'ambdós països i els bons oficis regionals i internacionals van aconseguir al desembre fer avançar el contenciós, encara que queda pendent la implementació de l'acord aconseguit, com en les ocasions anteriors.

16. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

Sudan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud

Síntesi:

L'any 2005 el grup armat SPLA i el Govern del Sudan van signar un acord de pau definitiu (CPA) que va posar fi a 20 anys de conflicte armat que havia enfrontat el nord amb el sud del país. La falta de concreció sobre diferents punts de l'acord està dificultant els avenços del procés de pau. D'altra banda, la conclusió del conflicte a escala nacional va provocar el resorgiment dels recels i desavinences entre les diferents ètnies i clans que conviuen i competeixen per uns recursos escassos al sud del país. La contraposició entre les elits de Khartum i els estats de l'Alt Nil que controlen la riquesa econòmica sudanesa i la resta dels estats que conformen el país se situa en l'eix de les tensions que amenacen la pau al Sudan.

La manca d'enteniment entre els signants de l'Acord de Pau Global de 2005, NCP i SPLM, va continuar obstaculitzant la seva implementació. Els principals desacords en les negociacions es van produir al voltant de la reforma de la legislació electoral i la validació dels resultats de referèndum sobre l'autodeterminació del sud que, segons l'acord de pau, se celebraria el 2011. L'SPLM no va reconèixer la validesa dels resultats del cens nacional realitzat el 2008 després de la seva publicació, i es va negar al fet que fossin utilitzats per determinar el repartiment dels beneficis del petroli i el cens de votants, que va iniciar el seu registre l'1 de novembre. 28 partits de l'oposició sudanesa, liderats per l'SPLM, van signar la Declaració de Juba per al Diàleg i el Consens Nacional, segons la qual es comprometien a boicotejar les properes eleccions presidencials si el Govern no aconseguia aprovar la reforma de lleis vitals per a la implementació de l'acord de pau. En un ambient de tensió creixent, **el president del Govern semiautònom del sud, Salva Kiir, es va mostrar partidari de la secessió del sud, i va assenyalar que continuar formant part d'un Sudan unit convertiria tots els habitants del sud en ciutadans de segona.** D'altra banda, el Tribunal Permanent d'Arbitratge de l'Haia va establir la nova frontera en la regió petrolera d'Abyei; va deixar així el principal pou de cru al nord, i les terres més fèrtils, a més de la capitalitat, al sud. El seu dictamen va ser contestat per les tribus àrabs-ramaderes misseriya que van exigir compensacions a l'Estat per les pèrdues en considerar que aquesta decisió afectaria greument les seves activitats de pasturatge. Nombrosos analistes van cridar l'atenció sobre la creixent tensió i la gran presència d'armament, milícies i grups armats a Kordofan Meridional (nord), que podria convertir-se en un nou Darfur si no es prenen les mesures necessàries per canviar aquesta dinàmica. 244 persones van morir en una cadena d'enfrontaments protagonitzada per les tribus àrabs, misseriya i reizegat en aquesta província durant l'any.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Burundi	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU, FNL) i social

Síntesi:

El procés de transició política i institucional iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha el 2000 va culminar formalment l'any 2005. L'aprovació d'una nova Constitució que formalitza el repartiment de poder polític i militar entre les dues principals comunitats, hutus i tutsis, i la celebració del procés electoral que ha conduït a la formació d'un nou Govern, intenten crear les bases de futur per superar el conflicte iniciat el 1993 i suposen la principal oportunitat per posar fi a la violència de caràcter etnopolític que afecta el país des de la seva independència el 1962. No obstant això, persisteix la desconfiança entre els partits polítics i les lluites de poder en el si del governamental CNDD-FDD, i entre el Govern i l'oposició política. A aquesta tensa situació cal afegir el repte positiu de que el darrer grup armat del país, les FNL, s'ha sumat a la comtessa política amb la renúncia a la violència.

Malgrat diversos avenços en els preparatius del procés electoral que se celebrarà el juliol de 2010, com la consensuada nova Llei Electoral o la inclusió de l'oposició en la comissió electoral, **es va intensificar el clima de tensió.** Diversos analistes van alertar que les eleccions poden desencadenar una escalada de la violència a causa de la combinació d'una important presència d'armes lleugeres i l'existència de seccions ben organitzades de joves activistes dels partits polítics. Encara que des del 2007 s'han recollit unes 70.000 armes, s'estima que encara hi ha unes 100.000 en mans de la població civil. A més, els cossos de seguretat de l'Estat estan integrats pels grups armats que van aconseguir els acords de pau amb el Govern, per la qual cosa alguns analistes no descarten la possibilitat que es pugui produir una involució. A l'abril es va transformar en partit polític l'última guerrilla, les FNL, i es va endegar el programa de DDR per als seus combatents, encara que aquest va generar tensions i greuges a causa de les diferents compensacions. A més, antics alts càrrecs de les FNL, entre ells l'exsecretari d'Exteriors, Jacques Kenese, i l'exportaveu, Pasteur Habimana, van criticar **la deriva autoritària de les FNL**, per la qual cosa van ser expulsats i acusats de traïció a l'agost. La creixent intimidació i amenaces a activistes de l'oposició es va posar de manifest amb la prohibició de l'organització FORSC, paraigua de 146 associacions de la societat civil. Human Rights Watch va denunciar que **tant les FNL com el Govern havien utilitzat la violència i la intimidació política contra els seus opositors, i que s'havien produït detencions arbitràries i diverses execucions extrajudicials per motius polítics.**

Kenya	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki

Síntesi:

La política i l'economia de Kenya han estat dominades des de la seva independència el 1963 pel partit KANU, controlat per la comunitat més nombrosa del país, els kikuyus, en detriment de la resta d'ètnies. El 2002, el successor de l'autoritari i cleptòcrata Daniel Arap Moi (en el poder els últims 24 anys) va ser derrotat per Mwai Kibaki amb la promesa d'acabar amb la corrupció i redistribuir la riquesa en un país pobre, agrícola i que basa el seu creixement en el turisme. No obstant això, les promeses incomplertes de Kibaki van fomentar un clima de frustració; Raila Odinga es va convertir aleshores en una amenaça a l'hegemonia en el poder de Kibaki, sense basar la seva campanya en l'afiliació tribal, sinó en el canvi i en la construcció d'una societat més justa. El frau electoral de desembre de 2007 va ser el detonant d'un brot de violència en què van morir 1.300 persones i unes 300.000 es van veure desplaçades. Després d'aquesta situació es va assolir un acord entre ambdós sectors a través de la creació d'un fràgil Govern d'unitat nacional. Paral·lelament, diverses zones del país es veuen afectades per disputes intercomunitàries per la propietat de la terra i també instigades políticament en període electoral, i les activitats il·legals de la secta Mungiki suposen un repte per a l'estabilitat del país.

L'any es va veure marcat per la crisi política que afecta la coalició governamental, resultant de l'acord aconseguit després de la violència postelectoral de 2007 i per la forta sequera que assola el país, que va provocar una greu crisi humanitària.¹⁷ El president Mwai Kibaki va rebutjar les crítiques per la seva inactivitat, pel fracàs per frenar la corrupció, per les contínues disputes entre els socis de Govern, pel lent progrés en la posada en marxa de les reformes polítiques, i per la incapacitat per fer front al declivi econòmic. No obstant això, un panel governamental va presentar l'esborrany constitucional que redueix els poders del president, incrementa els del primer ministre, introdueix el Senat i el Tribunal Suprem i augmenta la descentralització. El Govern va iniciar el primer cens nacional de l'última dècada. El procés va obrir un controvertit debat sobre l'etnicitat, en haver de definir l'ètnia en el cens i ser aquesta una informació procliu a la instrumentalització política com la que va contribuir al brot de violència postelectoral de 2008 i en altres ocasions. Els Estats Units van amenaçar amb la prohibició de vols a 15 alts càrrecs i personalitats del país com a mesura de pressió per promoure les reformes que es troben paralitzades. Després de fracassar en l'intent de crear un tribunal especial abans

del 30 de setembre que jutgi la violència postelectoral, el Govern va anunciar la seva disposició a cooperar amb el TPI. Cal afegir que la sequera va propiciar que, en diferents moments de l'any, es produïssin brots de violència intercomunitària per la propietat de la terra i l'aigua que van causar desenes de víctimes per tot el país. També es van produir brots de violència en els quals van participar membres de la secta Mungiki. El seu líder, Maina Njenga, va ser alliberat per falta de proves en l'acusació d'assassinat que hi havia sobre ell.

RD Congo	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició

Síntesi:

Entre el 1998 i el 2003 va tenir lloc a la República Democràtica del Congo l'anomenada "primera guerra mundial africana".¹⁸ La signatura de diversos acords de pau entre el 2002 i el 2003 va suposar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració del Govern Nacional de Transició (GNT) on es van integrar l'antic Govern, l'oposició política, els grups armats RCD-Goma, RCD-K-ML, RCD-N, MLC i les milícies Mai Mai. A partir de juny de 2003, el GNT va estar dirigit pel president Joseph Kabila i quatre vicepresidents, dos dels quals pertanyien a l'antiga insurrecció: Azarias Ruberwa del RCD-Goma i Jean-Pierre Bemba de l'MLC. El GNT va elaborar la Constitució, confirmada el desembre de 2005. Entre juliol i octubre de 2006 es van celebrar eleccions legislatives i presidencials, en les quals Kabila va ser escollit president, i Jean-Pierre Bemba va quedar segon, enmig d'un clima d'alta tensió i acusacions de frau. La formació del nou Govern l'any 2007 no va frenar la inestabilitat i les disputes en l'àmbit polític.

Va persistir el clima d'inestabilitat política en paral·lel a l'escalada de la violència a l'est del país.¹⁹ Al març, el president de l'Assemblea Nacional, Vital Kamerhe, va dimidir com a conseqüència de la crisi institucional provocada per l'entrada de les tropes rwandeses en territori congolès, en el marc de l'operació conjunta que ambdós països van dur a terme entre gener i febrer. Diverses organitzacions van denunciar l'ús de la violència, la impunitat i la intimidació per part del Govern per silenciar l'oposició i activistes dels drets humans. El procés electoral va romandre estancat durant l'any, la qual cosa va fer témer que no fos tècnicament ni logísticament possible celebrar les eleccions municipals el juny de 2010. Una de les qüestions principals va ser el fet que el cens només estigués llest a la capital, així com la falta de fons de la Comissió Electoral Independent (CEI). A més, malgrat la situació d'inseguretat, els partits polítics van plantejar que la població havia de retornar als seus llocs d'origen per participar en les eleccions, en contra del criteri de Nacions Unides i de la CEI. Davant aquests

17. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

18. Vegeu la síntesi de RD Congo (est) al capítol 1 (Conflictes armats) i la síntesi de la República Democràtica del Congo-Rwanda-Uganda en aquest capítol.

19. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

retards, es va témer que el mateix Govern del president Joseph Kabila estigués interessat a unir les eleccions municipals amb les generals, previstes pel 2011, per obtenir rèdits electorals. De moment l'oposició política no disposa d'un líder fort que pugui aglutinar el clima de descontentament, segons diversos analistes. A mitjan octubre es va aprovar el pressupost de 2010 malgrat les crítiques de l'oposició i, fins i tot, d'alguns membres del governamental PPRD. La moció de confiança contra el primer ministre Adolphe Muzito no va prosperar i va augmentar durant l'any la tensió entre aquest i Kabila. A principi de novembre es van desencadenar enfrontaments intercomunitaris al nord-oest de la República Democràtica del Congo entre les comunitats enyele i munzala pels drets de pesca i la propietat de la terra, que van provocar la mort de més de 100 persones i el desplaçament de 184.000 més a mitjan desembre, de les quals més de 84.000 es van refugiar al veí Congo. La contraofensiva governamental va contribuir a agreujar la situació.

RD Congo – Rwanda – Uganda

Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Internacional
Actors:	Governos de RD Congo, Rwanda i Uganda; grup armat congolès CNDP, grup armat ruandès FDLR

Síntesi:

Entre 1998 i 2003 va tenir lloc a la República Democràtica del Congo la "primera guerra mundial africana", anomenada així per la participació de fins a vuit països de la regió.²⁰ La signatura de diversos acords de pau entre el 2002 i el 2003 va suposar la retirada de les tropes estrangeres hostils (Rwanda i Uganda, principalment). Aquestes justificaven la seva presència amb l'existència de grups insurgents en territori congolès als quals pretenien eliminar, davant l'absència de voluntat de les Forces Armades congoleeses per acabar amb aquests grups, mentre exercien el control i l'espoliació dels recursos naturals de l'est del país. La República Democràtica del Congo s'ha recolzat en aquests grups hostils a Rwanda i Uganda en favor dels seus propis interessos, principalment les FDLR, causants del genocidi de Rwanda el 1994. Les relacions entre els tres països continuen sent difícils per l'existència d'aquests grups i la fallida implementació dels acords per desmobilitzar o acabar amb aquests.

Durant l'any es van produir canvis significatius en les relacions entre la República Democràtica del Congo, Rwanda i Uganda. Prèviament, i de forma reiterada, la República Democràtica del Congo i Rwanda s'havien acusat mútuament de donar suport a les insurreccions respectives. No obstant això, al gener, la **República Democràtica del Congo va acceptar l'entrada de l'Exèrcit ruandès al seu territori perquè pogués perseguir el grup armat hutu ruandès FDLR, una part dels membres del qual són responsables del genocidi de 1994.** A canvi,

Rwanda es va veure forçada a capturar Laurent Nkunda, líder del grup armat CNDP que havia estat destituït del lideratge del grup i havia fugit a Rwanda. Un dels contenciosos entre ambdós països, l'extradició de Nkunda, va continuar congelat. Paral·lelament, els presidents de Rwanda i la República Democràtica del Congo es van reunir a Goma a l'agost per restaurar els seus llaços diplomàtics, en el que es va convertir en la primera trobada oficial dels seus dirigents en l'última dècada. Els mandataris van acordar la planificació comuna d'activitats econòmiques i la reactivació de la Comissió Permanent Conjunta República Democràtica del Congo-Rwanda, no operativa durant els últims 21 anys. Al mateix temps, la restauració de les relacions diplomàtiques entre la República Democràtica del Congo i Uganda a través del nomenament de nous ambaixadors va reobrir una comunicació trencada feia 12 anys com a conseqüència de la guerra. L'operatiu militar contra l'LRA ugandès va facilitar la formalització d'aquests vincles. En el marc de l'Operació Kimia II, membres de les FDLR van penetrar a Burundi procedents de la República Democràtica del Congo, segons van constatar fonts governamentals rwandeses i burundeses. Les mateixes fonts van alertar que excombatents de les burundeses FNL, ara transformades en partit polític, s'estarien enrolant a les FDLR.²¹

e) Nord d'Àfrica i Magrib

Marroc – Sàhara Occidental

Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Internacional Autogovern, Identitat, Territori
Actors:	Marroc, República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), grup armat Front Polisario

Síntesi:

Les arrels del conflicte es troben en el final del domini colonial espanyol al Sàhara Occidental a mitjan anys setanta. La distribució del territori entre el Marroc i Mauritània, sense que es tinguessin en compte el dret a l'autodeterminació dels sahrauís ni els compromisos sobre un referèndum d'independència a la zona, va suposar l'annexió de gran part del territori per part de Rabat i el desplaçament de milers de sahrauís, que es van refugiar a Algèria. El 1976, el moviment nacionalista Front Polisario va declarar un Govern a l'exili –la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD)– i va llançar una campanya armada contra el Marroc. Les parts van acceptar un pla de pau el 1988 i des del 1991 la missió de l'ONU al Sàhara, MINURSO, supervisa l'alto el foc i s'encarrega de l'organització d'una consulta d'autodeterminació al territori. El 2007, el Marroc va presentar a l'ONU un pla per a l'autonomia del Sàhara Occidental, però el Front Polisario reclama la celebració d'un referèndum que inclogui l'opció de la independència.

A final de 2009, el conflicte entre el Marroc i el Sàhara Occidental va acaparar una inusual atenció internacio-

20. Vegeu la síntesi de la República Democràtica del Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats).

21. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

nal, després que Rabat decidís expulsar del país l'activista sahrauí Aminatou Haidar. La dona va ser enviada contra la seva voluntat a Espanya, on va iniciar una vaga de fam per pressionar els governs espanyol i marroquí. La seva situació va motivar tensions diplomàtiques i gestions d'alt nivell de governs europeus i dels Estats Units, que van intentar obtenir un compromís del Marroc per permetre el retorn de l'activista. **Després de 32 dies, Haidar va ser autoritzada a tornar al Sàhara Occidental. La mesura va ser justificada per Rabat com un gest humanitari, i celebrada per Haidar com un èxit per a la causa sahrauí.** Abans del renou pel seu cas, informacions de premsa alertaven de l'enduriment de les accions de les autoritats marroquines contra els activistes sahrauís, especialment després del discurs del rei Mohamed VI, en l'aniversari de la Marxa Verda, en el qual va instar les forces de seguretat a actuar amb contundència contra els que va qualificar com a enemics de la integritat territorial del Marroc. Poc abans, s'havia informat de diverses detencions i que un tribunal militar marroquí jutjaria set independentistes sahrauís. En aquest context, a final de novembre, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va expressar la seva preocupació per la creixent tensió entre les parts en les negociacions sobre el futur del Sàhara Occidental. Durant la resta de l'any es van aconseguir escassos avenços i l'atenció es va centrar en la possibilitat que Rabat i el Front Polisario reprenguessin les seves converses, després de la designació al gener de Christopher Ross com a enviat de Ban Ki-moon pel Sàhara Occidental. Després d'una visita a la zona, Ross va aconseguir que les parts tinguessin una trobada informal, que es va celebrar a l'agost a Àustria sense que transcendissin més compromisos.²² Poc abans, Mohamed VI havia anunciat un pla per impulsar un procés de regionalització al país que començaria per les províncies del sud (Sàhara Occidental). Mentre, al setembre, l'ACNUR va rebaixar a la meitat el nombre de refugiats dels campaments de Tinduf (Algèria) respecte a la xifra de 165.000 proporcionada pel Front Polisario.

Amèrica

a) Amèrica del Nord, Centreamèrica i Carib

Haití	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	MINUSTAH, Govern, oposició política i social

Síntesi:

Després de la sortida del país de l'expresident Jean Bertrand Aristide el febrer de 2004, que va evitar una confrontació armada amb el grup rebel que havia pres bona part del país, es van desplegar consecutivament una Força Multinacional Provisional i una missió de manteniment de la pau de l'ONU (MINUSTAH) per ajudar el Govern provisional a restablir l'ordre i la seguretat. Tot i que després de l'elecció de René Préval com a nou president a principi de 2006 hi ha més estabilitat

política, social i econòmica, encara persisteixen diversos problemes, com les acusacions de violacions de drets humans contra la MINUSTAH, les altes taxes de delinqüència, el control que exerceixen bandes armades en determinades àrees urbanes, les dificultats en el procés de Desarmament, Desmobilització i Reintegració, els alts nivells de corrupció, pobresa i exclusió social, o la falta de confiança i cooperació entre els principals partits polítics.

Durant la primera part de l'any es van registrar diversos episodis de violència vinculats a la celebració de les eleccions al Senat, mentre que en la segona part de l'any van tenir més rellevància les contínues protestes de milers d'estudiants. Al febrer, amb motiu del cinquè aniversari de la sortida del país de l'expresident Jean Bertrand Aristide, milers de persones es van manifestar per exigir el seu retorn. Les mobilitzacions es van incrementar notablement després que el Consell Electoral Provisional descartés les candidatures properes a Aristide de cara a les eleccions al Senat. **En les dues voltes d'aquests comicis, durant els mesos d'abril i juny, es van registrar irregularitats i episodis de violència, com atacs a col·legis electorals, enfrontaments entre seguidors de diferents formacions polítiques o actes d'intimidació electoral.** Els incidents més greus es van produir a la regió de Plateau Central, on els resultats electorals van ser cancel·lats. D'altra banda, a partir d'agost i durant diversos mesos, **milers d'estudiants van dur a terme freqüents mobilitzacions a favor de l'increment del salari mínim i de la introducció de canvis significatius en el sistema educatiu.** Els manifestants també protestaven per la presència al país de la MINUSTAH, que en diferents moments de l'any es va veure involucrada en enfrontaments amb grups de manifestants. A principi de novembre, el Senat va destituir la primera ministra, Michèle Pierre-Louis, ja que considerava que no estava estimulant l'economia ni reduint els índexs de pobresa. Davant els temors expressats per la comunitat internacional que aquesta situació de buit polític pogués desestabilitzar de nou el país, el Parlament va escollir amb certa celeritat com a primer ministre Jean-Max Bellerive, la sisena persona que ocupava el càrrec des de 2004. Al mes de desembre, centenars de seguidors de Jean Bertrand Aristide es van tornar a manifestar per exigir que Fanmi Lavalas, la formació liderada per l'exmandatari, pogués participar en les eleccions legislatives previstes per al febrer de 2010.

Hondures	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern <i>de facto</i> liderat per Roberto Micheletti, Govern destituït liderat per Manuel Zelaya

Síntesi:

El 2009 la tensió política i social a Hondures es va incrementar notablement després que el president, Manuel Zelaya,

22. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

anunciés la seva intenció de convocar un referèndum per reformar la Constitució i poder presentar-se a un nou mandat. Aquesta proposta va ser rebutjada per diversos partits polítics i considerada il·legal pel Congrés, l'Exèrcit i diverses institucions judicials i electorals. A més, la polarització social es va aguditzar entre els que donaven suport a l'agenda de transformació social i política de Zelaya, electe el 2005, i els que l'acusaven d'haver-se allunyat de les posicions majoritàries del seu propi partit i d'haver-se aproximat massa als Governos que integren l'Alternativa Bolivariana para las Américas (ALBA), especialment a Veneçuela. La tensió al país va aconseguir el seu zenit a la fi de juny, després que Zelaya ordenés la destitució del cap de l'Estat Major Conjunt per haver-se negat a distribuir les paperetes de la consulta popular i l'Exèrcit prengué els carrers de Tegucigalpa.

Hondures va viure una de les crisis polítiques i socials més greus de la seva història recent després que, a final de juny, les Forces Armades perpetressin un cop d'Estat contra el president, Manuel Zelaya, i el traslladessin per la força a Costa Rica. Segons el Govern *de facto* que va ocupar el poder després de Zelaya, el Congrés havia destituït el mandatari i el Tribunal Suprem n'havia ordenat la detenció per evitar que se celebrés una consulta popular sobre la reforma de la Constitució, que hagués permès la reelecció de Zelaya. Durant els mesos següents, centenars de persones van resultar ferides i detingudes durant les manifestacions que els simpatitzants de Zelaya van dur a terme de forma pràcticament ininterrompuda. Els partidaris del Govern *de facto*, liderat per l'expresident del Congrés, Roberto Micheletti, també van dur a terme mobilitzacions periòdiques. En l'àmbit internacional, la major part de governs i organismes internacionals no van reconèixer el Govern *de facto* i li van imposar sancions polítiques i econòmiques per forçar el retorn de Zelaya al poder. Paral·lelament, el president de Costa Rica, Oscar Arias, va tractar de facilitar un acostament entre les parts i d'elaborar un pla per solucionar la crisi política. **Zelaya va tornar a Hondures de manera sorprenent i clandestina a final de setembre**, i es va refugiar a l'Ambaixada brasilera per evitar la seva detenció. El Govern *de facto* va declarar l'estat de setge, va envoltar militarment l'Ambaixada brasilera i va incrementar la repressió contra els partidaris de Zelaya. Després de les pressions i gestions diplomàtiques de la comunitat internacional, a final d'octubre ambdues parts van signar un acord que, entre d'altres qüestions, preveia la conformació d'un Govern d'unitat nacional, la possibilitat que el Congrés decidís sobre la restitució o no de Zelaya en el càrrec i el reconeixement de les eleccions previstes per al 29 de novembre. No obstant això, pocs dies després es va trencar l'acord per les acusacions creuades entre les parts. Després de la victòria de Porfirio Lobo en les eleccions del 29 de novembre, no reconegudes per Zelaya i que no van comptar amb observadors internacionals, **el Congrés va rebutjar per àmplia majoria la restitució de Zelaya com a president**. Durant les últimes setmanes de l'any, tant el president electe com diversos països llatinoamericans van tractar d'ultimar un pla per superar la situació d'*impasse* i facilitar la sortida del país de Zelaya.

Hondures va patir una de les crisis polítiques i socials més greus de la seva història arran del cop d'Estat que les Forces Armades van perpetrar al juny

b) Amèrica del Sud

Bolívia	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)

Síntesi:

A final de 2003, el llavors president Gonzalo Sánchez de Lozada es va exiliar als Estats Units després que la repressió de diverses protestes antigovernamentals provoqués, durant els mesos de febrer i octubre, més de 100 morts. Després d'un període d'incertesa en què dos presidents van assumir el poder de forma interina, Evo Morales va guanyar les eleccions el desembre de 2005, i es va convertir en el primer mandatari indígena del país. No obstant això, la seva acció de Govern, especialment la reforma agrària o la nacionalització dels hidrocarburs, es va veure obstaculitzada per la fèrria oposició al seu projecte polític per part de diversos partits polítics i de les regions orientals del país que, liderades pel departament de Santa Cruz, exigeixen més autonomia. La tensió i polarització política també es va incrementar per l'aprovació de la nova Constitució, rebutjada frontalment per l'oposició i els departaments de l'anomenada "mitja lluna", com també per les consultes sobre l'autonomia celebrades en els departaments orientals, considerades il·legals pel Govern central.

Malgrat que la violència i la tensió sociopolítica es van reduir substancialment respecte de l'any passat, es van continuar registrant alts nivells de polarització social i les autoritats dels departaments orientals del país van continuar liderant l'oposició a les polítiques del Govern d'Evo Morales. Al gener, **la nova Constitució va ser aprovada en referèndum pel 61% de la població, encara que va ser rebutjada en els departaments orientals de Santa Cruz, Tarija, Beni i Pando**. La comunitat internacional va certificar la transparència del referèndum malgrat les acusacions de frau per part de l'oposició. Durant els mesos següents, el Govern i l'oposició es van reunir en diverses ocasions per discutir sobre el marc autonòmic del país i la implementació de la Constitució, però hi va haver diversos focus de tensió que van impedir l'acostament entre les parts i que van motivar les mobilitzacions favorables i contràries al Govern que es van produir en diferents moments de l'any. En primer lloc, el profund desacord entre Govern i oposició sobre la nova llei electoral (que segons l'oposició beneficia Evo Morales) i la llei d'autonomies indígenes (que segons l'oposició divideix el país a partir de criteris ètnics i culturals). En segon lloc, les denúncies de diversos sectors polítics i organitzacions de drets humans sobre els continus atacs contra l'oposició. Per la seva banda, el Govern va acusar reiteradament l'oposició de finançar grups de mercenaris per desestabilitzar el país, especialment després que a mitjan abril fos desmantellat un operatiu que, segons el Govern, pretenia atemptar contra la vida d'Evo Morales

i altres líders polítics. **El tercer eix de tensió va estar vinculat a la intensa campanya electoral dels comicis del mes de desembre, en els quals Evo Morales es va imposar amb el 64% dels vots al seu rival, Manfred Reyes Vila, exgovernador de Cochabamba.**

Colòmbia – Veneçuela	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Governos de Colòmbia i Veneçuela
Síntesi:	

El desplaçament cap a la frontera amb Veneçuela del grup armat colombià FARC –a causa de la pressió militar de l'Exèrcit colombià– i la possibilitat que aquest s'hagi infiltrat i mantingui bases en territori veneçolà va obrir una crisi en les relacions diplomàtiques d'ambdós països. A més, la creixent cooperació militar entre Colòmbia i els Estats Units, basada en la implementació del Pla Colòmbia per a l'eradicació de cultius de coca i el suport a la lluita contrainsurgent, ha augmentat el malestar entre els països veïns que veuen amb recel la instal·lació de bases militars nord-americanes prop de les seves fronteres. D'altra banda, les diferències estratègiques dels governs colombià i veneçolà respecte al paper que han de tenir els Estats Units en el sud del continent han alimentat l'antagonisme i l'enfrontament entre els dos països. Veneçuela pretén fer del procés d'integració d'UNASUR un mecanisme que pugui contrarestar la històrica influència dels Estats Units a la regió. Per la seva banda, Colòmbia continua sent un dels principals aliats de la potència nord-americana a la zona, la cooperació de la qual és clau per a la política del Govern colombià d'eradicació dels cultius de coca i lluita contra la insurrecció.

L'estratègia militar de l'Exèrcit colombià per empènyer els grups armats cap a les zones frontereres va augmentar les tensions entre Colòmbia i els països veïns, principalment Veneçuela i, en menor mesura, Equador, per la possible presència de membres de les FARC en el seu territori i per les reiterades incursions de forces militars colombianes en ambdós països sense comptar amb l'aprovació dels respectius governs. A aquesta atmosfera de tensió va contribuir en gran manera l'acord de cooperació militar subscrit a l'octubre pels Estats Units i Colòmbia per establir, en terres colombianes, set bases militars nord-americanes i la utilització de la infraestructura portuària, de telecomunicacions i de defensa nacional. Aquesta aliança militar va ser vista pel Govern veneçolà com una amenaça directa, mentre que UNASUR va exigir garanties que aquestes bases no s'utilitzarien per llançar atacs contra cap país de la regió. Així mateix, l'anunci realitzat pel Govern veneçolà al setembre de la compra d'armes a Rússia per valor de 2.200 milions de dòlars, va ser vist pels Estats Units com un seriós desafiament a l'estabilitat de la regió. La crítica relació diplomàtica s'ha vist alimentada per la creixent militarització de la frontera comuna i les contínues al·lusions a un possible enfrontament armat per part del president veneçolà Hugo Chávez, així com per les reiterades acusacions de connivència del mandatari veneçolà amb la presència de les FARC al seu territori,

plantejades pel Govern colombià d'Álvaro Uribe. La destrucció de dos ponts fronterers per part de l'Exèrcit veneçolà el 19 de novembre o la detenció a Veneçuela de tres agents d'intel·ligència colombians acusats de no comptar amb autorització per creuar la frontera i investigar l'assassinat de 10 colombians en terres veneçolanes, van ser alguns dels incidents que van posar en relleu el creixent grau d'hostilitat entre ambdós països. **Les relacions diplomàtiques entre ambdós països es troben suspeses i els intents de mediació han resultat infructuosos,** així com els bons oficis sol·licitats per Colòmbia a Brasil, Espanya i la República Dominicana. Tant Colòmbia com Veneçuela van interposar diverses demandes davant d'organismes multilaterals, com UNASUR, OEA i el Consell de seguretat de l'ONU.

Perú	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)
Síntesi:	

L'any 1980, precisament l'any en què el país va recuperar la democràcia, es va iniciar un conflicte armat entre el Govern i el grup armat maoista Sendero Luminoso que es va perllongar durant dues dècades i que va costar la vida a més de 60.000 persones. A l'empena de la política contrainsurgent, durant els anys noranta l'Estat va sofrir una deriva autoritària de la mà d'Alberto Fujimori, que l'any 2000 es va exiliar al Japó després de ser destituït pel Congrés i acusat de nombrosos casos de corrupció i violació dels drets humans. Des de l'any 2008 les accions de faccions romanents de Sendero Luminoso s'han incrementat significativament a les regions de l'Alto Huallaga i, especialment, al **Valle entre los Ríos Apurímac y Ene (VRAE)**. El Govern, que vincula Sendero Luminoso amb el narcotràfic, ha intensificat notablement les seves operacions militars en ambdues regions i s'ha negat a mantenir cap tipus de diàleg. D'altra banda, diversos col·lectius, especialment els pobles indígenes, han mantingut mobilitzacions periòdiques per protestar contra la política econòmica dels governs d'Alejandro Toledo i Alan García.

A més de les protestes que en diferents moments de l'any van dur a terme diversos col·lectius (com el de la siderúrgia, la metal·lúrgia, la mineria, la docència o el transport), els dos principals eixos de tensió van ser l'activitat armada de Sendero Luminoso i els enfrontaments entre la Policia i organitzacions indígenes a la regió amazònica de Bagua. Després de més de dos mesos de protestes contra una legislació sobre l'ús i l'explotació dels recursos naturals de l'Amazònia per part d'organitzacions indígenes, **els greus enfrontaments de principi de juny entre la Policia i centenars d'indígenes van provocar la mort de com a mínim 34 persones, entre elles 22 policies. No obstant això, organitzacions socials consideren que la xifra d'indígenes morts va ser molt superior.** Després de diverses setmanes de pressió diplomàtica internacional i de manifes-

tacions en diverses ciutats peruanes, el Govern d'Alan García va derogar els decrets que havien provocat les protestes. A més, aquests fets van forçar la dimissió del primer ministre, Yehude Simon, un fet que va provocar la reestructuració de l'Executiu i el nomenament de Javier Velásquez com a primer ministre. D'altra banda, durant el 2009 es van incrementar els enfrontaments entre les Forces Armades i Sendero Luminoso a les regions d'Alto Huallaga i del Valle entre los Ríos Apurímac y Ene (VRAE). Des de l'inici de l'ofensiva militar l'octubre de 2008, s'estima que han mort una cinquantena de soldats (i un nombre indeterminat de membres de Sendero Luminoso). En diverses ocasions durant l'any, líders de Sendero Luminoso van reivindicar una negociació política amb l'Estat sobre qüestions com una amnistia per als combatents senderistes o el tancament de la base militar de Callao. Al mes de novembre el fundador de Sendero Luminoso, Abimael Guzmán, va anunciar la intenció de Sendero Luminoso de transformar-se en una formació política i de participar en els comicis de 2011.

Àsia

a) Àsia Central

Tadjikistan	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política (Partit del Renaixement Islàmic) i social (grups regionals: gharmis, pamiris), antics senyors de la guerra, grups islamistes ilegals (Hizb-ut-Tahrir, Moviment Islàmic d'Uzbekistan [IMU])

Síntesi:

La tensió que assetja Tadjikistan està vinculada, en gran part, al conflicte armat de 1992-1997, que va enfrontar dos blocs marcats per fortes divisions regionals: l'aliança opositora de forces islamistes i sectors liberals anticomunistes (centre i est del país) contra les forces governamentals hereves del règim soviètic (nord i sud). L'acord de pau de 1997 va donar com a resultat un compromís de repartiment de poder, amb la incorporació de l'oposició al Govern. En la seva etapa de rehabilitació postbèlica, els problemes a què fa front el país inclouen tensions regionals (amb creixent descontent de la població leninabadi al nord del país vers els seus antics aliats del sud, els kulyabis, grup de població predominant en el poder després de la fi de la guerra), la presència d'alguns senyors de la guerra no desmobilitzats en algunes zones del país, el creixent autoritarisme del règim, la corrupció, els alts nivells de pobresa i desocupació, les tensions amb la seva veïna Uzbekistan, la inestabilitat associada a la seva frontera amb l'Afganistan i l'amenaça potencial de grups armats islamistes.

Es va incrementar la tensió, amb nous incidents de seguretat vinculats a grups irregulars. **Les forces de seguretat van afirmar haver matat almenys una desena de suposats insurgents, entre ells alguns de l'IMU**, en diverses operacions als afores de la capital, Duixanbe, i

prop de la frontera amb Uzbekistan i Kirguizistan. A més, diverses desenes de persones van ser detingudes o empresonades durant l'any sota càrrecs de terrorisme o pertinença a grups il·legals, entre ells Hizb ut-Tahir i Jamoai Tabligh. Dues bombes van explotar al juliol prop de l'aeroport de Duixanbe, mentre a la capital es va registrar una altra explosió coincidint amb una trobada dels presidents de Tadjikistan, l'Afganistan, el Pakistan i Rússia, en la qual van abordar qüestions de seguretat. En aquest sentit, van augmentar les crides d'alerta sobre un **increment d'incidents en zones frontereres amb l'Afganistan, com també sobre l'augment d'amenaçes de grups islamistes a la vall de Fergana**. D'altra banda, des de mitjan any es va incrementar la presència militar a les zones de Tavildara i la vall de Rasht, que el Govern va emmarcar en la campanya d'operacions antinarcòtics "Rosella 2009". No obstant això, alguns experts van assenyalar que aquesta campanya estava dissenyada per combatre opositors, com antics comandants de guerra, incloent Mullo Abdullo, un dels líders de l'oposició armada UTO que no va reconèixer l'acord de pau de 1997. Diversos mitjans van afirmar al juny que Abdullo podria haver tornat des de l'Afganistan a Tadjikistan per recuperar la zona que controlava en la guerra, al·legacions que el Govern va negar. Així mateix, el Govern va informar de la mort en mans d'un grup armat de l'exministre i exlíder de les forces de la UTO, Mirzo Ziyoev, si bé sectors de l'oposició van atribuir la seva mort a l'Estat. A més, es va iniciar un procés judicial contra 49 aliats de Ziyoev, entre ells vuit suposats membres de l'IMU, per un suposat pla d'operació armada per alliberar seguidors empresonats. D'altra banda, es va mantenir la tensió entre Tadjikistan, Uzbekistan i Turkmenistan entorn del subministrament elèctric i els recursos naturals.

Uzbekistan	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes

Síntesi:

El règim d'Islam Karímov, en el poder des de 1989 (primer com a líder del Partit Comunista uzbek i des de 1991 com a president del país independent), s'ha caracteritzat per la repressió sistemàtica de l'oposició política, social i religiosa, mitjançant un sistema polític personalista, el control ferri de l'espai públic i la vulneració de drets i llibertats. Des de final dels anys noranta, el país ha sofert atacs violents per part de grups islamistes clandestins, principalment del Moviment Islàmic d'Uzbekistan (IMU). La tensió al país va augmentar a partir de maig de 2005 arran de la repressió violenta per part del règim contra unes manifestacions a Andijan, que es va saldar amb diversos centenars de civils morts i més d'un miler de refugiats a països veïns.

Es van continuar registrant incidents vinculats a grups irregulars de caire islamista i a la inestabilitat regional, i es va mantenir el clima d'abusos dels drets humans. Diverses persones van morir en diversos incidents du-

rant l'any. Dos atacs a Andijan i a Khanabad (vall de Fergana), dels quals les autoritats van responsabilitzar un grup d'insurgents que hauria creuat des de Kirguizistan, van fet que Uzbekistan tanqués temporalment la seva frontera amb el país veí i desplegés més forces i controls. Kirguizistan va rebutjar les acusacions uzbeques i ambdós països es van acusar de detenir provisionalment diversos guàrdies fronterers. En paral·lel, el Govern uzбек va criticar els plans russos de construir una segona base militar a Kirguizistan, al costat de la frontera uzbeqa. D'altra banda, almenys tres persones van morir a la capital, Taixkent, en un atac, del qual el Govern va acusar l'IMU, si bé alguns analistes van posar en dubte aquest autoria. En relació amb la inestabilitat regional, la Comunitat d'Estats Independents va alertar que una major deterioració de la situació a l'Afganistan podria afectar greument Uzbekistan i Tadjikistan. Mentre, forces militars del Pakistan van anunciar haver matat el líder de l'IMU Tohir Yuldash a l'agost a Waziristan Sud (el Pakistan). D'altra banda, la Policia va detenir 30 dones musulmanes a mitjan novembre, sota càrrecs que es desconeixen, xifra que s'afegeix a la trentena de detingudes a final de 2008, suposades líders regionals d'Hizb ut-Tahir, acusades d'extremisme religiós. D'altra banda, l'ONG russa Memorial va denunciar que més de 1.450 persones havien estat perseguides políticament a Uzbekistan entre 2004 i 2008, incloent una trentena d'activistes de drets humans. Així mateix, l'ONG HRW va denunciar una **deterioració de la situació de drets humans** com també un increment de les intimidacions en el període previ a les eleccions parlamentàries de desembre.²³ Malgrat això, la UE va aixecar a l'octubre l'embargament d'armes contra el Govern afirmant que hi havia hagut avenços en matèria de drets humans.

b) Àsia Meridional

Índia (Nagalàndia)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, NSCN-K, NSCN-IM

Síntesi:

El conflicte que afecta l'estat de Nagalàndia es va originar després del procés de descolonització britànic de l'Índia (1947), quan va sorgir un moviment naga que reclamava el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. La creació de l'organització naga NCC el 1946 va marcar l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que, al llarg de les dècades posteriors, van evolucionar tant en contingut (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Nagalàndia, amb la incorporació de territoris dels estats veïns habitats per nagues) com en formes d'oposició; la

lluita armada es va iniciar el 1955. El 1980 es va formar el grup armat d'oposició NSCN com a resultat de desacords amb sectors polítics més moderats, que, al seu torn, vuit anys després es va dividir en dues faccions, Isaac-Muivah i Khaplang. Des de 1997 l' NSCN-IM manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, i l'NSCN-K va aconseguir un acord d'alto el foc l'any 2000; tanmateix, en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

Al llarg de tot l'any es va **reduir considerablement la violència** a l'estat pel que fa a anys anteriors, revertint la tendència que s'havia iniciat l'any 2005, la qual cosa va portar a considerar aquesta situació una tensió i no un conflicte armat, com el 2008. **Els enfrontaments entre les diferents faccions armades nagues van cessar gairebé íntegrament**, encara que es van continuar registrant extorsions, intimidacions i segrestos. Durant el segon trimestre, **les principals organitzacions insurgents nagues van signar un acord conegut com a "Pacte de Reconciliació"**.²⁴ Aquest acord va ser ampliat al setembre amb la signatura de la "Declaració de compromís" per part de tres organitzacions insurgents, NSCN-IM, NSCN-K i NNC, mitjançant la qual van acordar treballar conjuntament. La reducció de la violència es va traduir en una disminució considerable del nombre de víctimes mortals. Si el 2008 van morir prop de 150 persones com a conseqüència de la violència relacionada amb la insurrecció armada, l'any 2009 la xifra no va superar la vintena.²⁵ A més, el mecanisme de supervisió dels acords d'alto el foc va accedir a algunes peticions del grup armat d'oposició NSCN-K, com la creació de nous centres d'acantonament. El Govern va destacar en diversos moments de l'any la reducció de la violència i els avenços cap a la pau i la reconciliació a l'estat,²⁶ encara que va expressar també la seva preocupació pel suport que la insurrecció naga dona a grups armats d'altres estats indis.

Índia – Pakistan	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Territori Internacional
Actors:	Índia, Pakistan

Síntesi:

La tensió entre els l'Índia i el Pakistan va aprèixer amb la independència i partició d'ambdós països i la disputa per la regió de Caixmir. En tres ocasions (1947-1948; 1965; 1971) els dos països s'han enfrontat en un conflicte armat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat el 1947 va donar lloc a l'actual divisió i frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es va traslladar a l'interior de l'estat indi de Jammu i Caixmir. El 1999, un any després que

23. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

24. Vegeu Escola de Cultura de Pau, Baròmetre núm. 20, setembre de 2009, a: <<http://escolapau.uab.es/img/programas/alerta/barometro/barometro20.pdf>>.

25. Xifra proporcionada pel *think tank* SATP. Les xifres de mortalitat de les diferents tensions de l'Índia i el Pakistan han estat extretes d'aquesta mateixa font, a: <<http://www.satp.org/default.asp>>.

26. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

ambdós països duguessin a terme proves nuclears, la tensió gairebé va derivar en un nou conflicte armat, paralitzat per la mediació nord-americana. El 2004 es va iniciar un procés de pau, sense progressos substancials en la resolució de la disputa per Caixmir, encara que sí acostaments significatius sobretot en les relacions econòmiques. No obstant això, les acusacions índies al Pakistan sobre el seu suport a la insurrecció que actua a Jammu i Caixmir han persistit, com també episodis esporàdics de violència a la frontera *de facto* que divideix ambdós estats.

La relació entre l'Índia i el Pakistan va ser tensa al llarg de l'any, encara que es va produir un **cert acostament entre ambdós governs durant la segona meitat del 2009**. El procés de pau va continuar interromput durant tot l'any 2009, i el Govern indi va condicionar la seva represa a la investigació i acció del Govern pakistanès contra els responsables dels atemptats de Mumbai de novembre de 2008; el Pakistan, d'altra banda, va reiterar que no era responsabilitat d'aquest fet. Malgrat la interrupció formal del procés de pau, representants d'ambdós governs es van reunir en diverses ocasions durant l'any, encara que sense aconseguir un acord, per reprendre formalment les negociacions.²⁷ D'altra banda, l'Executiu indi va negar que donés suport a la insurrecció a la província pakistanesa de Balutxistan i a les àrees tribals. El Pakistan va demanar als Estats Units que pressionés l'Índia per reobrir el diàleg i poder així concentrar el seus esforços en la lluita contra la insurrecció talibana. D'altra banda, es van produir alguns episodis de tensió en la Línia de Control –frontera *de facto* entre ambdós països. Un soldat indi va morir com a conseqüència de trets procedents de territori pakistanès, i no es va aconseguir identificar si era responsabilitat de les forces de seguretat o de la insurrecció. A més, l'Índia va acusar les Forces Armades del Pakistan d'haver disparat dos míssils que van caure al seu territori amb la intenció d'intimidat un contingent de forces de seguretat frontereres integrat totalment per dones.

Nepal	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, Forces Armades, oposició política i social

Síntesi:

El 1996 es va iniciar un conflicte armat que durant una dècada va enfrontar el Govern nepalès amb el braç armat del partit maoista CPN-M, el People's Liberation Army (PLA), que buscava enderrocar la monarquia i instaurar una república maoista, en un país afectat per l'absència de democràcia, la pobresa, el feudalisme i la desigualtat. Després de deu anys de conflicte armat i un autocop d'Estat pel qual el rei va assumir tots els poders de l'Estat el 2005, a final d'abril de 2006 el rei Gyanendra va decretar la reobertura del Parlament després de diverses setmanes d'intenses protestes socials que van

costar la vida a una vintena de persones. Les protestes que van portar al derrocament del rei van ser organitzades per una coalició dels set principals partits democràtics d'oposició i els maoistes. Després de la caiguda de la monarquia, aquests van declarar unilateralment un alto el foc secundat pel Govern provisional. El novembre de 2006 es va signar un acord de pau que posava fi al conflicte armat i, posteriorment, es va proclamar la república. L'any 2008 es va establir una assemblea constituent que haurà de redactar la nova Carta Magna nepalesa.

La tensió es va incrementar al país com a conseqüència de la **crisi política desfermada per la dimissió del primer ministre, Pushpa Kamal Dahal**, després que el **president Ram Baran Yadav es negués a secundar la seva decisió de destituir el cap de les Forces Armades** i que el partit CPN-UML abandonés el Govern. Després de la dimissió de Dahal, es va formar un nou Govern encapçalat pel partit CPN-UML, amb Madhav Kumar Nepal com a primer ministre. El nou Govern multipartit no va incloure el partit maoista UCPN(M), però sí diversos partits madhesis. Com a resposta, **desenes de milers de partidaris de l'UCPN(M) es van manifestar en nombroses ocasions als carrers contra el president i el nou Govern i el partit va advertir diverses vegades de la possibilitat d'un retorn a la violència**. A més, es van produir enfrontaments violents en diverses ocasions entre integrants de les organitzacions juvenils dels partits CPN(UML) i UCPN(M). Diplomàtics internacionals van expressar en diverses ocasions la seva preocupació per la falta de compromís de les parts amb la implementació dels acords de pau de 2006. D'altra banda, el suggeriment del secretari general de l'ONU de formar un Govern d'unitat nacional per posar fi a la crisi va ser interpretada per l'Executiu nepalès com una ingerència en els assumptes interns del país. Cal destacar la represa del treball del comitè encarregat de supervisar la integració i rehabilitació dels antics combatents maoistes. A més, es va reprendre el procés de desmobilització de 4.000 combatents, incloent menors soldats. L'any va finalitzar amb un nou augment de la tensió política, després de la proclamació unilateral de 12 estats autònoms pels maoistes sense que el model federal hagués estat establert pel Parlament, i la mort de diverses persones durant el desallotjament d'una ocupació de terres liderada per simpatitzants maoistes.

Nepal (Terai)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, organitzacions madhesis polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)

Síntesi:

La tensió a la regió de Terai (situada al sud del país, al llarg de la frontera amb l'Índia) va sorgir a causa de la marginació històrica de la població madhesi i la insatisfacció generada

27. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

pel procés de pau iniciat el 2006 i que va posar fi al conflicte armat que des de 1996 assolava el país. La població de Terai –entorn de la meitat de la població del país– ha sofert una exclusió històrica, política, social i econòmica. La signatura d'un acord de pau i l'aprovació d'una Constitució interina que ignorava els sentiments de greuge i les demandes de més reconeixement van portar a les organitzacions madhesi a iniciar protestes durant els primers mesos de 2007, que van desembocar en violents enfrontaments amb la policia i els maoistes.

Al llarg de tot l'any es va produir una **disminució de la violència i la tensió**. Si bé l'any va començar amb diversos atemptats en aquesta regió meridional del Nepal, els actes de violència van disminuir en nombre i en intensitat paral·lelament als **processos de negociació que el Govern va dur a terme amb diverses organitzacions armades**.²⁸ Durant l'últim trimestre de l'any no es van registrar atacs perpetrats per les organitzacions armades madhesis. El nombre total de morts com a conseqüència de la violència a Terai, vinculada a les reivindicacions madhesis, podria no superar la vintena, xifra notablement inferior a la d'anys anteriors. Segons fonts oficials, de les 110 organitzacions armades actives, únicament 12 tindrien un caràcter exclusivament polític, enfront de 70 que serien completament criminals. L'Executiu nepalès va anunciar que l'estratègia de seguretat per a la zona sofriria transformacions, la qual cosa va portar a diferents grups armats d'oposició –Madhesi Mukti Tigers, Madhesi Virus Killers, Terai Samyukta Janakranti Party Nepal i la facció Rajan Mukti del Janatantrik Terai Mukti Morcha– a proclamar la formació d'una coalició com a resposta a la falta de voluntat governamental per implementar els acords de pau assolits amb la insurrecció madhesi. Per la seva banda, el Govern també va assenyalar que les negociacions de pau es durien a terme únicament amb les organitzacions amb objectius polítics, i es descartaria qualsevol conversa amb les criminals.

Pakistan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies dels talibans

Síntesi:

El 1999 un cop d'Estat, perpetrat pel general Pervez Musharraf, va posar fi al Govern del llavors primer ministre Nawaz Sharif; aquell Govern i els previs va ser acusats de mala gestió i corrupció. El cop d'Estat li va valer al nou règim militar l'aïllament internacional; tanmateix, aquest aïllament va acabar després dels atemptats de setembre de 2001, quan Musharraf es va convertir en el principal aliat dels Estats Units a la regió en la persecució a al-Qaida. La perpetuació de Mus-

harraf en el poder, l'ostentació simultània de la Prefectura de l'Estat i de les Forces Armades, els intents de posar fi a la independència del poder judicial o la creixent força de les milícies talibanes a les zones tribals del país, frontereres amb l'Afganistan, són alguns dels elements que han explicat durant anys la fràgil situació política del país. El 2008 Musharraf va dimitir com a president després de la seva derrota en les eleccions legislatives, i va ser substituït en el càrrec per Asif Ali Zardari.

La intensitat de la crisi política interna va disminuir, especialment després de la restitució en els seus càrrecs del president del Tribunal Suprem, Iftikhar Mohammad Chaudhry, i de Shahbaz Sharif, germà del dirigent polític Nawaz Sharif, com a ministre en cap de la província de Panjab –destituït d'aquest càrrec pel Tribunal Suprem. L'any va concloure amb la decisió del Tribunal Suprem de declarar il·legal un decret aprovat per l'anterior president, Pervez Musharraf, que garantia l'amnistia a 8.000 funcionaris i alts càrrecs acusats de corrupció. Després d'aquesta decisió, els ministres de Defensa i Interior van ser requerits, juntament amb 250 persones més, pels tribunals. L'actual president, també amb diverses causes pendents per corrupció, gaudeix d'immunitat presidencial. D'altra banda, **la violència va experimentar un augment arreu del país. Les principals ciutats**, especialment Islamabad, Lahore (capital de la província del Panjab) i Rawalpindi (seu de la caserna general de les Forces Armades), **van ser escenari de múltiples atemptats que van causar més de 300 morts a tot el país**.²⁹ Aquesta violència va ser atribuïda a la insurrecció talibana, amb la qual les forces de seguretat es van enfrontar al nord-oest del país.³⁰ Cal destacar l'atemptat que es va produir contra la selecció nacional de criquet de Sri Lanka i diversos atemptats més de gran magnitud a Lahore. La captura de diversos ostatges a l'interior de la caserna general de Rawalpindi per part de la insurrecció talibana durant diversos dies va posar en evidència les precàries mesures de seguretat de les Forces Armades i la capacitat de la insurrecció de posar en escac el Govern i les forces de seguretat. D'altra banda, el president, Asif Ali Zardari, va cedir al primer ministre, Yousuf Raza Gilani, el control sobre l'arsenal d'armes nuclears enmig de les crítiques per l'acumulació de poder com a resultat de les reformes del seu predecessor en el càrrec, el general Pervez Musharraf.

Sri Lanka (nord-est)	
Intensitat:	3
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, LTTE, oposició política i social tàmil

Síntesi:

El 1983 el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE va iniciar el conflicte armat que va assolir Sri Lanka durant

28. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

29. Aquesta xifra no inclou els morts a les Àrees Tribals Federalment Administrades i a la Província Fronterera del Nord-est. El que ha succeït en aquestes zones s'analitza a l'epígraf Pakistan (nord-est) al capítol 1 (Conflictes armats).

30. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

les últimes tres dècades. El procés de creixent marginació de la població tàmil per part del Govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses, després de la descolonització de l'illa el 1948, va dur el grup armat a reclamar la creació d'un estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. El 2002 es van iniciar novament negociacions de pau amb mediació noruega, després de la signatura d'acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006. El maig de 2009 les Forces Armades van vèncer militarment a l'LTTE i van recuperar tot el territori del país després de matar al líder del grup armat, Velupillai Prabhakaran.

La situació de la població desplaçada interna tàmil reclusa en els campaments organitzats pel Govern va ser el principal focus de tensió en el país després de la fi del conflicte armat el mes de maig.³¹ Entre **250.000 i 300.000 persones van ser forçades a romandre en instal·lacions governamentals en precàries condicions**, mentre el Govern portava a terme un procés d'escrutini a la recerca d'integrants del grup armat d'oposició que, segons fonts oficials, s'haurien camuflat entre la població civil. Nombrosos governs, Nacions Unides i organitzacions de defensa dels drets humans van expressar la seva preocupació per la situació d'aquesta població, assenyalant que l'existència d'aquests campaments obstaculitzava qualsevol procés de reconciliació al país. Finalment, la pressió internacional va promoure que, el mes de novembre, el Govern accedís a què una mica més de la meitat de les persones desplaçades poguessin abandonar aquestes instal·lacions.³² D'altra banda, el **cap de les Forces Armades i artífex de la derrota militar de l'LTTE**, el general Sarth Fonseka, **va anunciar la seva dimissió** enmig de nombrosos rumors sobre la seva **possible candidatura a les eleccions presidencials**, que tindran lloc el gener de 2010, dos anys abans de la fi del mandat de l'actual president, Mahinda Rajapakse. Pel que fa al grup armat d'oposició LTTE, després de la mort de la seva líder, Velupillai Prabhakaran, va ser proclamat successor Selvarasa Pathmanathan, que, al seu torn, va ser succeït per Visvanathan Rudrakumaran després de la seva detenció a Tàilandia. La diàspora tàmil a l'exili va anunciar la formació d'un govern provisional de transició de Tamil Eelam i la celebració de referèndums en diferents països sobre la creació d'un estat tàmil independent. L'any va concloure amb l'aparició d'un grup armat d'oposició tàmil marxista, People's Liberation Army (PLA), que va anunciar que portaria a terme atacs contra el Govern i les Forces Armades per aconseguir la creació d'un estat tàmil independent.

La situació de la població desplaçada interna tàmil va ser el principal focus de tensió a Sri Lanka després de la fi del conflicte armat el mes de maig

c) Àsia Oriental

Xina (Tibet)	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern xinès, Dalai-Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes

Síntesi:

El 1950, un any després d'haver vençut a la guerra civil xinesa, el Govern comunista de Mao Tse-tung va envair el Tibet; durant la dècada següent va incrementar la seva pressió militar, cultural i demogràfica sobre la regió i va sufocar diversos intents de rebel·lió en els quals van morir milers de persones. Davant la brutalitat de l'ocupació, el 1959, el Dalai Lama i desenes de milers de persones van fugir del Tibet i es van exiliar en diversos països, especialment al Nepal o el nord de l'Índia, on hi havia la seu del Govern a l'exili. En les últimes dècades, tant el Dalai Lama com nombroses organitzacions de drets humans han denunciat la repressió, la colonització demogràfica i els intents d'aculturació que sofreix la població tibetana, una part del territori de la qual té l'estatus de regió autònoma. El diàleg entre el Dalai Lama i Beijing s'ha vist interromput en diverses ocasions per les acusacions del Govern xinès sobre els presumptes objectius secessionistes del Dalai Lama. L'esclat de violència que es va produir el 2008, el més virulent de les últimes dècades, va interrompre novament el diàleg i va erosionar significativament la confiança entre les parts.

Els índexs de violència es van reduir substancialment respecte de l'any 2008, encara que organitzacions de drets humans i **grups de tibetans a l'exili van denunciar en diverses ocasions que el Govern prosseguia amb les seves polítiques repressives i discriminatòries envers la comunitat tibetana**. El primer trimestre, centenars de persones van ser detingudes amb motiu de la celebració de l'any nou tibetà i la commemoració del 50è aniversari de l'aixecament fallit contra l'ocupació xinesa. A la fi de març, un centenar de persones van ser arrestades per un presumpte atac a un lloc policíac a la província de Qinghai. No obstant això, les protestes més importants de la comunitat tibetana es van produir al Nepal, on resideix bona part de la diàspora tibetana. A mitjan juliol, una quinzena de persones van ser detingudes a Katmandú durant una manifestació davant la seu de Nacions Unides per reclamar una intervenció més activa d'aquest organisme en el conflicte del Tibet. Els organitzadors de la protesta van anunciar la seva intenció de manifestar-se el dia 14 de cada mes per commemorar el brot de violència més virulent de les últimes dècades al Tibet, que es va iniciar el 14 de març de 2008. També al Nepal (i a la

31. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

32. Vegeu el capítol 4 (Crisis humanitàries).

Xina) desenes de persones van ser detingudes després que un tribunal condemnés a pena de mort quatre persones per l'esmentat brot de violència. **A l'octubre la tensió al Tibet i al Nepal va tornar a intensificar-se amb motiu del 60è aniversari de la fundació de la República Popular de la Xina**, data durant la qual la Policia nepalesa va detenir unes 80 persones. Al desembre, entre 60 i 150 persones van ser detingudes a la província de Sichuan quan protestaven per exigir l'alliberament d'un destacat activista tibetà. En l'àmbit polític, el Govern xinès va reafirmar en diverses ocasions la seva negativa a concedir una major autonomia al Tibet i va continuar acusant el Dalai Lama d'encoratjar el moviment secessionista. A més, Beijing va criticar els governs i organismes que van rebre el Dalai Lama i va acusar d'ingerència en els seus assumptes interns aquells països que van denunciar la situació dels drets humans al Tibet o els que van instar a reprendre el diàleg per solucionar el conflicte.

Xina (Turquestan Oriental)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna
Actors:	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social

Síntesi:

Xinjiang, també coneguda com a Turquestan Oriental o Uigüistan, és la regió més occidental de la Xina; acull importants jaciments d'hidrocarburs i ha estat habitada històricament per la població uigur, majoritàriament musulmana i amb importants vincles culturals amb països d'Àsia Central. Després de diverses dècades de polítiques d'aculturació, explotació dels recursos naturals i intensa colonització demogràfica, que han alterat substancialment l'estructura de la població i han provocat tensions comunitàries des dels anys cinquanta, diversos grups armats secessionistes van iniciar accions armades contra el Govern xinès, especialment durant els anys noranta. Beijing considera terroristes grups com ETIM o ETLO, i ha tractat de vincular la seva estratègia contrainsurgent a l'anomenada lluita global contra el terrorisme. El 2008, amb motiu de la celebració dels Jocs Olímpics a Beijing, es va registrar un increment de les accions armades dels grups insurgents, mentre que el 2009 es van produir els enfrontaments comunitaris més intensos de les últimes dècades.

Tot i que l'activitat dels grups armats d'oposició va ser molt inferior a la de l'any anterior, durant el 2009 Xinjiang va viure l'episodi de violència més greu de les últimes dècades. A principi de juliol, **prop de 200 persones van morir i 1.700 més van resultar ferides a la ciutat d'Urumqi pels enfrontaments entre les comunitats han i uigur i per les accions dels cossos de seguretat de l'Estat** per contenir l'espiral de violència. Els incidents, que van provocar la detenció d'un 1.600 persones, el desplegament de milers de policies addicionals i la imposició del toc de queda, es van iniciar després de les protestes de la comunitat uigur per la mort de dos treballadors en una fàbrica a la província xinesa de Guangdong. Beijing va acusar l'organització a l'exili, el Congrés Mundial Uigur, i el seu líder, Rebiya Kadeer, d'ins-

tigar la violència a Xinjiang. En l'àmbit internacional, diversos governs, organismes internacionals i organitzacions de drets humans van criticar la desproporció en l'ús de la força per part dels cossos de seguretat de l'Estat, així com el tractament que les autoritats públiques va emprar cap a la comunitat uigur. A més, Human Rights Watch va denunciar, al mes d'octubre, que 50 persones uigüers havien desaparegut després de ser detingudes durant els enfrontaments del mes de juliol. En l'últim trimestre de l'any, fins a 22 persones van ser condemnades a mort per la seva participació en aquests enfrontaments. Malgrat que la tensió es va reduir considerablement durant els mesos de juliol i agost, **a mitjan setembre va tornar a registrar-se un altre brot de violència a la ciutat d'Urumqi, en el qual cinc persones van morir i 14 van resultar ferides**. En aquesta ocasió, la violència es va desencadenar després que milers de persones, la majoria d'ètnia han, protestessin als carrers d'Urumqi contra una sèrie d'atacs amb xeringues. Segons Beijing, les persones que van portar a terme aquests atacs formaven part de grups organitzats. Les protestes van provocar la destitució del líder del Partit Comunista a Urumqi i del cap de la Policia a la província de Xinjiang.

Corea, RPD – Rep. de Corea	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	RPD Corea, Rep. de Corea

Síntesi:

Després de la fi de la Segona Guerra Mundial i l'ocupació de la península coreana per part de tropes soviètiques (nord) i nord-americans (sud), aquesta va quedar dividida en dos països. La Guerra de Corea (1950-53) va finalitzar amb la signatura d'un armistici –fet pel qual tècnicament ambdós països romanen en guerra– i amb l'establiment d'una frontera *de facto* al paral·lel 38. A pesar que ja als anys setanta es va iniciar el diàleg sobre la reunificació, ambdós països han amenaçat en diverses ocasions a emprendre accions bèl·liques. Així, durant les últimes dècades s'han registrat nombrosos incidents armats, tant a la frontera comuna entre ambdós països (una de les zones més militaritzades del món) com a la frontera marítima al mar Groc o mar Occidental. Encara que l'any 2000 els líders d'ambdós països van mantenir una reunió històrica en què van acordar l'establiment de mesures de confiança, la tensió va tornar a incrementar-se significativament després de l'arribada a la presidència sud-coreana de Lliq Myung-bak l'any 2007.

La relació entre ambdós països va viure durant el 2009 alguns moments més tensos tant políticament com militarment dels últims anys. Amb motiu dels exercicis conjunts que cada any realitzen les tropes de Corea del Sud i Estats Units, i que suposen el desplegament d'uns 28.000 soldats nord-americans a la península coreana, durant els primers mesos de l'any el Govern de Corea del Nord va incrementar notablement la seva retòrica bel·licista, va tancar la frontera, va tallar la comunicació militar amb el seu país veí i va declarar que trencava amb tots els acords previs amb el Govern sud-coreà. La

tensió política es va mantenir durant gairebé tot l'any, com demostra la detenció d'un pesquer sud-coreà el mes de juliol o la retenció d'un treballador sud-coreà durant més de quatre mesos (es va aconseguir el seu alliberament després d'un viatge de la presidenta de l'empresa Hyundai a Pyongyang). No obstant això, amb motiu dels funerals de l'expresident sud-coreà Kim Dae-jung, una delegació nord-coreana va visitar Seül i va acordar amb el Govern de la República de Corea algunes mesures de foment de confiança, com el retrobament de famílies separades per la guerra. **La tensió militar entre els dos països va tornar a augmentar de manera significativa a final d'any després d'un enfrontament naval al mar Groc (o mar Occidental) en el qual un tripulant nord-coreà va morir i altres tres van resultar ferits.** Seül va declarar que l'incident, el primer d'aquest tipus en set anys, es va produir perquè el navili nord-coreà que s'havia endinsat en aigües sud-coreanes de forma il·legal no va respondre als senyals d'avís previs. No obstant això, Pyongyang va exigir disculpes a l'Executiu sud-coreà per l'incident, va declarar que portaria a terme totes les accions necessàries per defensar la seva frontera marítima i va activar el sistema de radar en els seus míssils, fet que va obligar alguns navilis sud-coreans a variar les seves rutes habituals. El mes de desembre, el president sud-coreà, Llig Myung-bak, va declarar que estava disposat a reunir-se amb el líder nord-coreà, Kim Jong-II, per tractar el tema del desmantellament del programa nuclear de Corea del Nord i l'alliberament de presoners de guerra i altres persones detingudes per Pyongyang en les últimes dècades. No obstant això, Corea del Nord nega tenir presoners de guerra i afirma que les persones detingudes van abandonar el seu país voluntàriament.

Corea, RPD – EUA, Japó, Rep. de Corea

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	RPD Corea, Rep. de Corea, Xina, Estats Units, Japó, Rússia

Síntesi:

La preocupació internacional pel programa nuclear de Corea del Nord es remunta a principi dels anys noranta, quan el Govern nord-coreà ja va restringir la presència al país d'observadors de l'Agència Internacional d'Energia Atòmica i va portar a terme diversos assaigs amb míssils. No obstant això, la tensió internacional es va intensificar notablement després que l'any 2002 l'Administració nord-americana de George W. Bush inclogués el règim nord-coreà a l'anomenat "eix del mal". Pocs mesos després que Pyongyang reactivés un important reactor nuclear i que es retirés del Tractat de No proliferació Nuclear, el 2003 es van iniciar unes converses multilaterals sobre la qüestió nuclear a la península de Corea en les quals van participar els governs de Corea del Nord, Corea del Sud, Estats Units, Japó, Xina i Rússia. L'abril de 2009, Corea del Nord va anunciar la seva retirada d'aquestes converses després que Nacions Unides li imposés noves sancions pel llançament d'un míssil de llarg abast.

La tensió entre Corea del Nord i diversos països (especialment Estats Units, Japó i Corea del Sud i, en menor

mesura, Xina i Rússia) pel programa nuclear de Pyongyang va augmentar significativament respecte d'anys anteriors. **Al mes d'abril, Pyongyang va llançar un míssil de llarg abast (un satèl·lit de comunicacions segons el Govern nord-coreà) i, poques setmanes més tard, va llançar diversos míssils de curt abast i va portar a terme un assaig nuclear subterrani.** Aquestes accions van provocar la protesta airada de nombrosos països i la imposició de noves sancions per part del Consell de Seguretat de l'ONU, com la prohibició d'exportar i importar armament. El règim nord-coreà va declarar que prosseguiria amb el seu programa nuclear i que consideraria la interceptació de qualsevol dels seus navilis com una declaració de guerra. A més, Pyongyang va expulsar diversos observadors internacionals i va interrompre les seves relacions amb l'Agència Internacional d'Energia Atòmica, que havia certificat que Corea del Nord havia arribat a una capacitat nuclear notable. **Al mes de juliol, la comunitat internacional va condemnar tant el llançament de nous míssils de curt abast des de la seva costa oriental com la utilització d'una creixent retòrica bel·licista davant l'eventual imposició de noves sancions.** Així mateix, al mes d'octubre es va fer públic el llançament per part de Corea del Nord d'altres cinc míssils de curt abast, també des de la costa oriental. A més, la comunitat internacional va mostrar la seva preocupació per l'anunci de Pyongyang que continuava processant barres de combustible per a l'extracció de plutoni, procés indispensable per a la fabricació de la bomba atòmica. Diversos analistes van considerar aquestes accions del Govern nord-coreà com un element de pressió davant la imminència de les converses bilaterals anunciades pel president nord-americà Barack Obama. Al desembre, l'enviat especial del Govern dels Estats Units es va reunir a Pyongyang amb les autoritats nord-coreanes. Ambdues parts van acordar continuar dialogant per reprendre les converses a sis bandes i per implementar una declaració conjunta de 2005, que instava Corea del Nord a desmantellar el seu programa nuclear a canvi d'incentius polítics i econòmics.

d) Sud-est Asiàtic i Oceania

Filipines (Mindanao-MNLF)

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, faccions del grup armat MNLF

Síntesi:

Encara que actiu durant tot el segle XX, l'independentisme a Mindanao es va articular políticament durant els anys seixanta i va iniciar la lluita armada a principi dels anys setanta, de la mà de l'MNLF. Bona part de les 120.000 persones que s'estima que van morir a Mindanao a causa del conflicte ho van fer durant els anys setanta, en plena dictadura de Ferdinand Marcos. Una facció de l'MNLF, el MILF, es va escindir del grup poc després que, el 1976, aquest signés un acord de pau amb el Govern que preveia l'autonomia (i no la independència) de Mindanao. Malgrat l'acord, el conflicte armat es va perllongar fins al 1996, data en la qual es va signar un altre acord de pau amb continguts semblants als de 1976. Els últims anys, algu-

nes faccions no desarmades de l'MNLF han protagonitzat alguns episodis de violència per exigir la plena implementació de l'acord de pau i l'alliberament del fundador de l'MNLF, Nur Misuari, detingut el 2001 després de ser acusat de rebel·lió. Tot i que la tensió s'ha reduït des de 2007 per l'acord entre les parts de revisar i implementar l'acord de pau de 1996 i per l'autorització que Misuari pugui realitzar activitats polítiques, continuen produint-se enfrontaments esporàdics en diverses regions de Mindanao.

Malgrat que van seguir actives les negociacions entre l'MNLF i el Govern per a la plena implementació de l'acord de pau de 1996,³³ **en diversos moments de l'any es van produir enfrontaments entre l'MNLF i les Forces Armades.** Durant el mes d'agost, deu membres de l'MNLF van morir i uns altres van ser capturats a l'illa de Balabac, a la província de Palawan. Segons les autoritats, l'MNLF, liderat per Abdullah Abdujarak, estava extorsionant la població local, el que hauria provocat la fugida d'unes 800 famílies. No obstant això, el fundador del grup, Nur Misuari, va acusar l'Exèrcit d'haver comès una massacre contra el seu grup. Posteriorment, al mes d'octubre, quatre persones van morir i nou van resultar ferides durant un atac contra un lloc militar per

part d'una facció de l'MNLF liderada per Habier Malik. Durant les mateixes dates, un grup autodenominat Bangsamoro National Liberation Army va reivindicar l'autoria, conjuntament amb l'MNLF, d'un atemptat prop de la localitat d'Indanan en què van morir dos marines nord-americans. Aquest grup va denunciar que les tropes filipines i nord-americanes estaven portant a terme una ofensiva militar contra l'MNLF i van amenaçar amb nous atacs si prosseguien aquests atacs. A més, el Govern va continuar acusant algunes de les faccions de l'MNLF de cooperar amb el grup armat d'oposició Abu Sayyaf, especialment a Sulu. D'altra banda, **la Policia va declarar que durant l'any també es van produir diversos enfrontaments entre membres de l'MNLF i del MILF, encara que altres fonts asseguren que es tractava d'enfrontaments de clans, familiars o comunitaris, coneguts com a "rido".** En un dels episodis més significatius d'aquest tipus de violència, produït al mes de maig a les províncies de Maguindanao i Sultan Kudarat, van morir més de 20 persones i 10.000 es van veure obligades a fugir. Al mes de desembre, el líder de l'MNLF i alcalde de Cotobato, Muslimin Sema, va negar tenir un exèrcit privat d'uns 1.000 efectius, tal com van revelar fonts d'intel·ligència militar.

Quadre 2.2. La massacre de Maguindanao

El 23 de novembre de 2009, 57 persones van ser assassinades prop de la ciutat d'Ampatuan (província de Maguindanao, a Filipines) quan es dirigien a la presentació de la candidatura electoral d'Esmael Mangudadatu. De les persones assassinades, 34 eren periodistes, i alguns mitjans van assenyalar que es tractava de la pitjor massacre contra periodistes registrada fins al moment. Algunes de les dones que viatjaven al comboi (entre les quals es trobaven l'esposa i dues germanes d'Esmael Mangudadatu) van ser violades abans de ser assassinades, i la majoria van ser decapitades. Segons diverses fonts, la massacre hauria estat perpetrada per un centenar d'homes armats al servei d'Andal Ampatuan (líder d'un dels clans més poderosos de Mindanao) i comandats pel seu fill, també anomenat Andal Ampatuan.

El Govern va declarar l'estat d'emergència a la ciutat de Cotobato i a les províncies de Sultan Kudarat i Maguindanao (on posteriorment es va declarar també la llei marcial), a més de desplegar centenars d'efectius militars per restablir la seguretat a la zona. Unes 60 persones, entre elles Andal Ampatuan (fill), van ser detingudes, mentre diversos centenars de milicians al servei d'Ampatuan van ser desarmats. No obstant això, el Govern considera que actualment milers de persones estan fugint de les Forces Armades en diverses regions de Mindanao. D'altra banda, el partit de la presidenta Gloria Macapagal Arroyo (Lakas-Kammpi-CMD) va expulsar de la formació Andal Ampatuan (fins aquell moment governador de Maguindanao) i els seus fills Zaldy (governador de la Regió Autònoma del Mindanao Musulmà) i Andal (alcalde de la ciutat d'Ampatuan). Andal Ampatuan (fill) es va declarar innocent de tots els càrrecs (al·legant estar en un altre lloc en el moment dels fets) i va culpar, al seu torn, el comandant Umbra Kato, un dels comandants del MILF més buscats pels cossos de seguretat de l'Estat. El MILF va negar vehementment qualsevol implicació en els fets i va ordenar els seus membres que s'acantonessin en els seus campaments per no interferir en les tasques de recerca i captura de les Forces Armades.

Tot i que pertanyien al mateix partit, prèviament s'havien registrat episodis de violència vinculats a la rivalitat entre els clans dels Ampatuan i els Mangudadatu. La tensió es va incrementar durant el 2009 per la intenció d'Esmael Mangudadatu de concórrer al lloc de governador de Maguindanao en els comicis de 2010. Després d'haver servit en dues ocasions consecutives com a governador de la província, i davant la impossibilitat de presentar-se per a un tercer mandat, Andal Ampatuan pretenia que el seu fill accedís al càrrec. Segons algunes fonts, la mateixa presidenta i diversos alts càrrecs del Govern haurien intervingut entre ambdós clans (que posseeixen més d'una vintena de càrrecs públics a la província, especialment els Ampatuan) per evitar una escalada de la violència. Segons aquestes fonts, després de diverses reunions, Esmael Mangudadatu s'hauria compromès a no postular-se per al càrrec de governador. A més de la rivalitat entre els Mangudadatu i els Ampatuan, diversos analistes han assenyalat alguns fenòmens que ajuden a comprendre la naturalesa d'actes de violència com aquesta massacre com, per exemple, el notable increment de la violència en períodes preelectorals arreu del país, especialment a Mindanao; l'àmplia disponibilitat d'armes a la regió; la llarga durada del conflicte armat entre el Govern i diversos grups armats moro; l'existència de milícies i exercits privats al servei de polítics locals; i l'absència o mal funcionament de la justícia en diverses parts del territori, que encoratja la impunitat o la recurrència al fenomen "rido" (enfrontaments familiars i de clans vinculats a lluites de poder i actes d'honor o venjança).

33. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Indonèsia (Papua Occidental)	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport

Síntesi:

Encara que Indonèsia es va independitzar d'Holanda el 1949, Papua Occidental (anteriorment Irian Jaya) va ser administrada durant diversos anys per Nacions Unides i no es va integrar formalment a Indonèsia fins al 1969, prèvia celebració d'un referèndum que nombroses veus van considerar fraudulent. Des de llavors, existeix a la regió un arrelat moviment secessionista i un grup armat d'oposició (OPM) que porta a terme una activitat armada de baixa intensitat. A més de les reivindicacions constants d'autodeterminació, existeixen a la regió altres focus de conflicte, com els enfrontaments comunitaris entre diversos grups indígenes; la tensió entre la població local (papú i majoritàriament animista o cristiana) i els anomenats transmigrants (majoritàriament musulmans javanesos); les protestes contra la transnacional extractiva Freeport, la més gran del món; o les denúncies contra les Forces Armades per violacions dels drets humans i enriquiment il·lícit.

Durant els primers mesos de l'any es va registrar un increment notable de la violència, de la tensió sociopolítica i de les mobilitzacions independentistes, que el Govern va atribuir a la proximitat de les eleccions del mes d'abril. A l'inici de l'any el Govern va redoblar les mesures de seguretat a la regió de Puncak Jaya després de detectar un increment en l'activitat de l'OPM. Mesos més tard, l'organització West Papua National Coalition for Liberation va declarar que més de 30 persones, la majoria militars, podrien haver mort en els enfrontaments en aquesta regió. **Alguns dels fets de violència més greus es van produir a principi d'abril, quan els enfrontaments entre les Forces Armades i l'OPM van provocar la mort d'11 persones i el desplaçament de diversos milers de persones prop de la frontera amb Papua Nova Guinea.** A més, diverses cases i la Universitat de Cendrawasih van ser incendiades. Durant les setmanes anteriors, quatre civils van morir en diferents actes de violència. Durant les eleccions no es van produir incidents significatius, encara que sí diversos actes de boicot als comicis en regions com Nubile, Wameña o Nubire. A mitjan any es va produir un **increment significatiu dels actes de violència a la regió en la qual opera la multinacional minera nord-americana Freeport.** Al juliol tres persones van morir i unes altres deu van resultar ferides en les proximitats de la seu de l'empresa, la més gran del món en el seu sector. Encara que inicialment es va culpar el grup armat OPM, algunes fonts van assenyalar que aquestes accions podrien estar vinculades al crim organitzat o, fins i tot, a la rivalitat entre la Policia i les Forces Armades per fer-se amb els serveis de protecció de Freeport. A final d'any, diverses persones van ser detingudes quan commemoraven el dia de la independència de Papua Occidental.

A més, a principi de desembre, unes 250 persones van atacar l'oficina del governador del Papua Occidental a la ciutat de Manokwari per exigir el nomenament d'un líder indígena com a president del Parlament de Papua Occidental.

Indonèsia (Aceh)	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política

Síntesi:

Després de gairebé 30 anys de conflicte armat entre les Forces Armades i el grup armat independentista GAM, ambdues parts van signar un acord de pau l'agost de 2005, pocs mesos després que el tsunami devastés completament la província i propiciés l'arribada de centenars d'ONG. L'acord de pau, que preveia una àmplia autonomia per Aceh, la desmilitarització de la regió, el desarmament del GAM i el desplegament d'una missió internacional per supervisar-ne la implementació, va comportar una reducció significativa dels nivells de violència i va permetre, per primera vegada en la història de la regió, la celebració d'eleccions regionals, de les quals va sortir vencedor un antic líder del GAM. Malgrat la bona marxa del procés de pau i reconstrucció, en els anys posteriors a la signatura de l'acord de pau es van registrar diverses tensions vinculades a la reintegració de combatents, a les demandes de creació de noves províncies o a les denúncies per corrupció i incompetència contra les autoritats públiques.

Durant els primers mesos de l'any, Aceh va viure l'espiral de violència més important des de la signatura de l'acord de pau, l'agost de 2005. Des de desembre de 2008 fins a febrer de 2009, 16 persones van ser assassinades, 50 més van resultar ferides i nombrosos edificis i vehicles van ser incendiats. Diversos centres d'investigació van atribuir aquests fets de violència a la proximitat de les eleccions legislatives indonèsies del 9 d'abril –a les quals van poder assistir per primera vegada en la història d'Aceh partits polítics locals– i als temors que una àmplia victòria dels antics combatents del GAM pogués obrir de nou la porta a la independència d'Aceh. Partai Aceh, el partit polític fundat a partir del GAM, va ser el més afectat per la violència preelectoral (quatre dels seus membres van ser assassinats), tot i que durant el primer trimestre de l'any es van registrar fins a 13 atacs contra les seues de diferents formacions polítiques. Finalment, **les eleccions es van celebrar sense incidents significatius i sota l'observació de nombroses organitzacions locals i internacionals.** Partai Aceh va obtenir el 48,9% dels sufragis, seguit a molta distància pel Partit Democràtic del president Susilo Bambang Yudhoyono (10,9% dels vots) i pel partit Golkar, liderat pel vicepresident Yusuf Kalla (5,3%). Durant la segona meitat de l'any els nivells de tensió política i social es van reduir significativament. No obstant això, durant el mes de novembre es van registrar una sèrie d'atacs consecutius contra treballadors estrangers, encara que cap grup va reivindicar-ne l'autoria.

Lao, RDP	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong

Síntesi:

Diverses organitzacions hmong a l'exili, com també grups de drets humans, denuncien que, des del seu accés al poder el 1975, el Govern ha reprimint sistemàticament la comunitat hmong pel seu suport a les tropes nord-americanes durant l'anomenada Guerra d'Indoxina als anys seixanta i setanta. Malgrat que actualment unes 275.000 persones d'ètnia hmong resideixen als Estats Units i que uns altres milers han viscut els últims anys en un camp de refugiats a Tailàndia, s'estima que encara hi ha milers de persones que viuen en àrees selvàtiques septentrionals del país. Les dures condicions humanitàries i la repressió militar dels governs de Laos i, en menor mesura, de Vietnam, provoquen cada any la defunció de desenes de persones. D'altra banda, diverses organitzacions de drets humans, així com els milers de persones hmong refugiades al nord-est de Tailàndia, s'oposen a la seva repatriació a Laos ja que consideren que la seva seguretat no està garantida en aquest país.

Han prosseguit les denúncies d'organitzacions de drets humans davant la intenció del Govern tailandès de repatriar a Laos unes 5.000 persones d'ètnia hmong que resideixen des de fa anys en campaments de refugiats a les províncies tailandeses de Petchabun i Nongkhai. Malgrat que aquestes organitzacions consideren que actualment a Laos no es donen les condicions per a un retorn segur, Bangkok ja ha repatriat més de 2.000 persones hmong durant els últims anys i ha reiterat davant de Laos el seu compromís de prosseguir amb les repatriacions. Organitzacions com MSF han denunciat que Bangkok està coaccionant la població refugiada i està obstaculitzant l'arribada de queviures als campaments per forçar la seva repatriació. El segon focus de tensió va ser la repressió de les autoritats laosianes contra la minoria hmong a l'interior de Laos, denunciada per organitzacions hmong a l'exili. **Segons el Center for Public Policy Analysis, desenes de persones hmong van ser assassinades en diferents moments de l'any per l'Exèrcit de Laos, auxiliat en ocasions per les Forces Armades vietnamites.** Aquesta organització va denunciar que l'Exèrcit laosià podria estar cometent actes de neteja ètnica en determinades regions del país (com les regions de Phou Da Phao, Phou Bia, Sannoi, Luang Prabang o Borikhamshai) i va advertir a principi d'abril que la vida d'un 6.700 persones corria perill. En el mateix sentit, altres organitzacions com Congress of World Hmong Peoples o Hmong Chaoxa Federation State Congress van denunciar la contínua vulneració dels drets de la població hmong i van advertir que l'Estat laosià podria estar cometent crims de guerra. D'altra banda, aquestes organitzacions van denunciar que, amb motiu de la

celebració dels Jocs del Sud-est Asiàtic a Laos i de la visita a la regió del president nord-americà, Barack Obama, més de 1.170 dissidents polítics i religiosos havien estat detinguts.

Myanmar	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor NLD)

Síntesi:

Un cop d'Estat el 1962 va donar inici al govern de la Junta Militar, que des de llavors s'ha mantingut en el poder. El Govern militar va abolir el sistema federal i va imposar una fèrria dictadura, coneguda com a "via birmana al socialisme". El 1988, la crisi econòmica va dur milers de persones a manifestar el seu descontentament al carrer, protestes que van ser durament reprimides pel règim militar i que van deixar 3.000 morts. No obstant això, el Govern va convocar unes eleccions, el resultat de les quals mai no va reconèixer, ja que va resultar vencedora la líder de l'oposició democràtica Aung San Suu Kyi; aquesta va ser arrestada posteriorment, situació en què ha continuat de manera intermitent des de llavors. L'any 2004, el Govern va iniciar un procés de reforma de la Constitució en un intent d'oferir una imatge aperturista del règim, procés desacreditat per l'oposició política a la dictadura.

La situació al país va estar marcada per diversos esdeveniments rellevants que es van produir al llarg de l'any. En primer lloc, **la cap de l'oposició Aung San Suu Kyi, acusada d'haver violat les condicions del seu arrest domiciliari després de la irrupció a casa seva d'un ciutadà nord-americà, va ser jutjada i condemnada a 18 mesos més d'arrest domiciliari malgrat les protestes de la comunitat internacional.**³⁴ En segon lloc, **el Govern dels Estats Units va anunciar un canvi en la seva política cap a Myanmar** i va designar el secretari d'Estat adjunt per a Assumptes d'Àsia de l'Est i Pacífic, Kurt Campbell, com a interlocutor amb Myanmar. Campbell es va reunir amb el primer ministre, el general Thein Sein, i altres representants governamentals, i amb la líder de l'oposició Aung San Suu Kyi i altres membres de l'oposició política i ètnica, durant una visita al país. Encara que l'Executiu nord-americà va assenyalar que la seva intenció no era posar fi immediatament a les sancions al país, sí va apuntar la voluntat de millorar les relacions si es produïen avenços cap a la democràcia. Els Estats Units van anunciar que els seus objectius eren el suport als drets humans, la posada en llibertat d'Aung San Suu Kyi i de tots els altres presos polítics i la promoció de reformes democràtiques. D'altra banda, **la líder opositora va iniciar un procés de diàleg amb diplomàtics estrangers per abordar la qüestió de les sancions econòmiques a Myanmar.** A més, va obtenir l'autorització per reunir-se amb diversos líders del seu partit i va fer una

34. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

crida per a una renovació i reestructuració interna del partit. Finalment, pel que fa a les eleccions de 2010, el Govern va continuar pressionant diversos grups armats perquè es transformessin en forces de seguretat fronterera i es van formar diversos partits polítics afins al règim militar. A més, va prosseguir la fustigació i persecució a activistes de l'oposició política i defensors dels drets humans.

Tailàndia	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Tot i que, ja des de l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001, nombrosos sectors van denunciar el seu estil autòritari, la seva campanya contra el narcotràfic (en la qual van morir més de 2.000 persones) o la seva aproximació militarista al conflicte al sud del país, la crisi sociopolítica que ha patit Tailàndia els últims anys va augmentar el 2006. Aquell mateix any, després de fer-se públic un cas de corrupció, es van registrar mobilitzacions massives per exigir la renúncia de Thaksin Shinawatra. Al mes de setembre, una junta militar va portar a terme un cop d'Estat que el va obligar a exiliar-se. Malgrat que l'agost de 2007 va ser aprovada en referèndum una nova Constitució, el nou Govern no va aconseguir disminuir la polarització política i social del país. Així, un partit lleial a Thaksin Shinawatra va guanyar els comicis de desembre de 2007. No obstant això, durant l'any 2008 es van registrar nombrosos actes de violència i mobilitzacions massives en contra del Govern, el que va provocar la renúncia de dos primers ministres i l'arribada al poder el desembre de 2008 d'Abhisit Vejjajiva, opositor a Thaksin Shinawatra.

En diverses ocasions el Govern va imposar l'estat d'emergència i va invocar la llei de seguretat interna per afrontar les mobilitzacions massives que es van registrar durant tot l'any, especialment per part dels seguidors de l'exprimer ministre Thaksin Shinawatra. El Front Unit per la Democràcia i Contra la Dictadura (FUDD), simpatitzant de Thaksin Shinawatra, va exigir la dissolució del Parlament i la convocatòria d'eleccions anticipades per considerar que l'actual Govern d'Abhisit Vejjajiva manca de legitimitat. Les protestes liderades pel FUDD van impedir la celebració d'una cimera de l'ASEAN a Bangkok al mes de febrer i, al mes d'abril, van provocar l'evacuació urgent dels participants d'una altra cimera de l'ASEAN a la ciutat de Pattaya, després que els manifestants envaïssin el recinte en el qual se celebrava la reunió. El mateix mes d'abril, dues persones van morir i 120 més van resultar ferides en el marc de les protestes antigovernamentals. Davant l'increment de la tensió, aguditzada per les declaracions de Thaksin Shinawatra des de l'estranger en les quals qüestionava la legitimitat del Govern, l'Executiu es va mostrar disposat a atendre algunes de les demandes del FUDD. No obstant això, **l'Aliança Popular per a la Democràcia, un moviment opositor a Thaksin Shinawatra i els seus partits afins, va amenaçar amb reprendre les protestes si el**

Parlament esmenava la Constitució o amnistiava diversos polítics propers a Thaksin, inhabilitats per exercir la política en haver comès frau electoral. La tensió al país es va incrementar notablement després que el Govern de Cambotja nomenés assessor econòmic Thaksin Shinawatra, que podia residir a Cambodja i moure's lliurement per tot el territori. Aquesta decisió del Govern cambodjà va elevar la tensió diplomàtica entre ambdós països i va provocar les protestes de milers de persones a Tailàndia. Al desembre, diversos milers de persones van tornar a protestar contra el Govern en una manifestació en la qual Thaksin Shinawatra, des de l'estranger, va criticar la inestabilitat del país.

Tailàndia – Cambodja	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Tailàndia, Cambodja

Síntesi:

L'origen de la disputa entre ambdós països és la sobirania d'una porció de terra d'aproximadament 4,6 km² que envolta el temple budista de Preah Vihear, del segle XI, situat a la frontera entre Tailàndia i Cambodja. Després de diversos segles de litigi, el 1962 el Tribunal Internacional de Justícia va declarar que el temple pertanyia a Cambodja, però no es va pronunciar respecte al territori annex al temple. No obstant això, el millor accés al temple des de la part tailandesa, així com el desacord de Tailàndia sobre els mapes històrics que van fonamentar la resolució per part del Tribunal Internacional de Justícia, han alimentat les reivindicacions per part de Tailàndia durant les últimes dècades. La regió fronterera en disputa concentra un alt nombre de tropes desplegades i de mines terrestres.

La tensió militar entre ambdós països va arribar a la seva cúspide a principi d'abril, quan **tres soldats van morir i 10 més van resultar ferits després de l'intercanvi de foc entre els exèrcits a la frontera.** Els enfrontaments també van provocar el desplaçament de centenars de persones. El Govern cambodjà va acusar l'Exèrcit tailandès d'haver creuat la frontera i li va exigir una indemnització pels danys materials causats. Encara que després dels enfrontaments ambdós governs van instar a la calma i van declarar que estaven treballant per a la resolució del conflicte, les Forces Armades de Cambotja van advertir reiteradament que repel·lirien qualsevol agressió per part de Tailàndia. El segon moment de més tensió de l'any es va viure al setembre, quan l'Aliança Popular per a la Democràcia –el moviment que havia liderat les protestes contra l'exprimer ministre tailandès Thaksin Shinawatra– va mobilitzar milers de persones a la frontera entre ambdós països per exigir a Bangkok una actitud més ferma en el contenciós territorial que enfronta els dos estats. Desenes de persones van resultar ferides en els enfrontaments entre els manifestants i els cossos de seguretat de l'Estat tailandesos. Per la seva banda, l'Executiu cambodjà va incrementar el desplegament de tropes a la frontera, va donar ordre de disparar contra qualsevol

persona que intentés creuar-la i va anunciar la seva intenció d'eleva la qüestió a fòrums internacionals com l'ASEAN o el Consell de Seguretat de l'ONU. **Les relacions bilaterals van tornar a deteriorar-se a final d'any, després que el primer ministre cambodjà, Hun Sen, decidís nomenar Thaksin Shinawatra assessor econòmic del seu Govern**, que va visitar Cambotja pocs dies després del seu nomenament. Immediatament, Bangkok va cridar a consultes el seu ambaixador (acció corresposta per Phnom Penh), va cancel·lar l'ajuda al desenvolupament i va amenaçar amb revisar els acords a què havien arribat ambdós governs en els últims anys i tancar diversos passos fronterers.

Europa

a) Europa Occidental, Central i Oriental

Moldàvia	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social
Síntesi:	

Moldàvia, un dels països més pobres d'Europa, va emergir com a Estat independent el 1991, en el marc de la descomposició de l'URSS. La major part del seu territori, entre els rius Dnièster i Prut, coneguda històricament com a Bessaràbia, va ser annexionada per l'URSS durant els anys quaranta; la meitat oest de la Moldàvia històrica va quedar sota control de Romania. Al seu torn, el règim soviètic va unir a Bessaràbia la regió de Transdnièster, de majoria eslava i fins aleshores àrea autònoma dins d'Ucraïna. Des de la seva independència, Moldàvia ha experimentat etapes d'inestabilitat, en part vinculades a la seva trajectòria històrica. Així, els anys noranta van estar marcats per la tensió entre els sectors favorables a recuperar els vincles amb Romania i els defensors de la independència, així com pel conflicte armat (1992) entre l'Estat moldau i les forces de Transdnièster, que es va declarar independent. Progressivament, les tesis proromaneses a Moldàvia van anar donant pas a la consolidació d'una posició majoritàriament sobirana. El Partit Comunista va arribar a la Presidència el 2001. El seu acostament inicial a Rússia va generar nombroses protestes, que van donar pas a un posterior allunyament. El Govern comunista i l'oposició, de caire liberal, han mantingut pugnes polítiques durant els últims anys.

Les polèmiques eleccions parlamentàries d'abril van provocar greus disturbis, amb algunes víctimes mortals, i al juliol la repetició dels comicis va culminar amb la derrota comunista. Després de l'anunci de la victòria a l'abril de l'oficialista Partit Comunista, almenys 15.000 persones es van manifestar a la capital al·legant frau electoral; aquestes protestes van derivar en disturbis violents, amb l'ocupació **del Parlament i la seu de la Presidència**. Tres manifestants van morir, incloent dos sota detenció policíaca, diversos centenars de policies i opositors van resultar ferits i altres activistes van ser detinguts. L'endemà, la Policia va recuperar el control d'ambdós edificis.

Posteriorment, una missió del Parlament Europeu va assenyalar que durant els disturbis es van produir greus actes de violència per part de la Policia. El president, Vladimir Voronin, va qualificar els fets d'intent de cop d'Estat, va apuntar que Romania hauria estat involucrada en l'inici de les protestes i va expulsar el seu ambaixador. No obstant això, va anunciar una amnistia per als detinguts en les protestes i es va comprometre al diàleg amb l'oposició. Nacions Unides va instar tots els sectors a evitar més violència. La Comissió Electoral Central va ratificar inicialment la victòria comunista, amb 60 dels 101 escons, mentre l'OSCE, després d'un informe inicial positiu, va denunciar la falsificació de llistes electorals. L'oposició va boicotejar al Parlament la designació dels nous càrrecs, fins que, finalment, **Voronin va dissoldre el Parlament i va convocar noves eleccions pel juliol**. Després d'aquests comicis, valorats positivament per l'OSCE i les forces polítiques locals, quatre partits de l'oposició, de caire liberal i que sumaven una majoria d'escons, van acordar formar una coalició governamental, desplaçant per primera vegada el Partit Comunista. El nou Executiu va ser aprovat pel Parlament al setembre. No obstant això, es va mantenir la tensió, amb la dimissió de Voronin i el retard de l'elecció del seu substitut per dubtes legals i pel bloqueig de l'oposició comunista al candidat oficialista.

b) Sud-est d'Europa

Bòsnia i Hercegovina	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional

Síntesi:

L'exrepública iugoslava de Bòsnia i Hercegovina, amb població bosniana, sèrbia i croata, es va veure afectada, entre 1992 i 1995 i en el marc del procés de descomposició de la Federació de Iugoslàvia, per una guerra en què l'elit política sèrbia del país, amb el suport de Sèrbia, així com personalitats polítiques bosnianes i croates, van mobilitzar les seves respectives poblacions i forces entorn de la qüestió ètnica a partir de projectes polítics d'autodeterminació de difícil equilibri. Els acords de pau de Dayton van donar pas a un Estat fràgil, dividit en dues entitats de tipus etnopolític: la República Srpska (de majoria sèrbia i amb el 49% del territori) i la Federació de Bòsnia i Hercegovina (amb població bosniana i croata i el 51% del territori), ambdues amb amplis poders, incloent el militar. Les tensions polítiques entre les elits nacionalistes de les tres comunitats i entre aquestes i la presència internacional que supervisa la implementació dels acords, com també el llegat de l'impacte del conflicte en la població i el país són eixos encara actius de conflicte.

Van augmentar les crides internacionals d'alerta sobre el clima de crisi política al país i la deterioració de la

situació. Al gener va transcendir un principi d'acord local en el marc del procés negociador de Prud per una nova configuració administrativa i territorial, que implicaria tres nivells de govern, en el qual el segon quedaria dividit en quatre unitats territorials. Això va ser interpretat com un possible pas de les dues entitats actuals a tres (sèrbia, bosniana i croata). No obstant això, durant els mesos posteriors les divisions entre els representants de les tres comunitats es van intensificar i van impedir avançar. L'alt representant, Valetin Inzko, va anul·lar una resolució del Parlament serbobosnià que instava el retorn de les competències transferides des de la República Srpska al poder central, decisió molt criticada per l'entitat sèrbia. Aquesta va amenaçar amb boicotejar totes les institucions centrals si l'alt representant continuava fent ús dels seus poders executius, després d'un nou pols entorn de la companyia estatal de subministrament elèctric. Per tal de buscar una sortida a la crisi, **la UE i els Estats Units van impulsar a l'octubre diverses trobades d'alt nivell amb els líders locals, que van finalitzar sense suport local a les propostes internacionals de reforma constitucional.** A la fi de novembre, l'equip internacional d'experts va presentar una nova proposta de reforma. El Consell per a la Implementació de la Pau va expressar, al seu torn, una gran preocupació per la falta d'avenços al país, i va acordar perllongar el mandat de l'Oficina de l'Alt Representant (OHR), mentre el Consell de Seguretat de l'ONU va renovar el mandat de l'EUFOR. A la fi d'any, el pols entre les autoritats serbobosnianes i l'OHR es va agreujar, després d'un nou ús dels seus poders extraordinaris per prorrogar el mandat de jutges i fiscals sobre crims de guerra, que va suscitar l'amenaça d'un referèndum per part de la República Srpska. Durant l'any va continuar la crisi política i social a la ciutat de Mostar, iniciada després dels comicis d'octubre de 2008, sense que les formacions croates i musulmanes arribessin a un acord per escollir el nou alcalde ni aprovar els pressupostos; aquest fet va provocar vagues i protestes durant el 2009. Al desembre, l'OHR va aprovar mesures contra aquesta crisi.

Sèrbia – Kosovo

Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada ³⁵
Actors:	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR

Síntesi:

La tensió entre Sèrbia i Kosovo està associada al procés de determinació de l'estatus polític de la regió després del conflicte armat de 1998-1999, que va enfrontar el grup armat albanès ELK contra el Govern serbi, i l'OTAN contra aquest últim, després d'anys de repressió del règim de Slobodan

Milosevic contra la població albanesa de la llavors província de Sèrbia en el marc de la Federació iugoslava. L'ofensiva de l'OTAN, no autoritzada per l'ONU, va donar pas a un protectorat internacional. A la pràctica, Kosovo va quedar dividit sobre línies ètniques, amb un increment de les hostilitats contra la comunitat sèrbia, l'aïllacionisme de la qual va ser, al seu torn, potenciat des de Sèrbia. L'estatus final del territori i els drets de les minories han estat eix de tensió contínua, i a aquest fet s'afegeixen els problemes interns de Kosovo (atur, corrupció, criminalitat). El procés de determinació de l'estatus final, iniciat el 2006, no va assolir un acord entre les parts ni el suport del Consell de Seguretat de l'ONU a la proposta de l'enviat especial de l'ONU. El 2008, el Parlament de Kosovo va proclamar la independència del territori.

La situació a Kosovo va ser de calma relativa, encara que amb incidents limitats durant tot l'any entorn de les àrees de majoria sèrbia. El primer aniversari de la declaració d'independència de Kosovo va transcórrer sense incidents i a final d'any 63 estats, 22 d'aquests de la UE, n'havien reconegut la sobirania. La missió de la UE, EULEX, va completar el seu desplegament, mentre la UNMIK va mantenir una presència reduïda i l'OTAN va anunciar una reducció dels seus efectius de 13.800 a 10.000 per a començament de 2010, condicionant-la a l'evolució de la seguretat, decisió criticada per Sèrbia. No obstant això, la tensió entre Kosovo i Sèrbia es va mantenir elevada, sense assoliments en el procés promogut per l'ONU per abordar qüestions tècniques que afecten ambdós. Al seu torn, **Sèrbia va qualificar d'amenaça a la seva seguretat la creació de les Forces de Seguretat de Kosovo (KSF),** que van entrar en funcionament al gener com una força dotada d'armes lleugeres i amb funcions inicials de resposta a crisi, protecció civil i desminatge. Les eleccions locals de Kosovo al novembre van transcórrer amb calma, si bé el Govern de Sèrbia havia advertit que només reconeixeria els òrgans de govern local sorgits de les eleccions sèrbies de 2008. D'altra banda, la missió EULEX i la Policia de Sèrbia van signar un protocol de cooperació policíaca al setembre. Malgrat el rebuig inicial, el Govern de Kosovo finalment li va donar suport, mentre sectors albanesos van protestar a Pristina contra el pacte, amb una trentena de vehicles de l'EULEX danyats i una vintena de detinguts. Així mateix, es van registrar **protestes limitades d'una part de la població sèrbia al nord de Kosovo contra els talls en el subministrament elèctric** per part de l'empresa estatal kosovar per impagament de factures, amb desenes de ferits; com també protestes a Mitrovica contra la reconstrucció d'habitatges d'albanesos, amb diversos ferits i danys materials. A mitjan any van tornar als seus càrrecs els 325 policies serbis de Kosovo que van abandonar el seu lloc el 2008 en protesta per la declaració d'independència.

35. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera "interna internacionalitzada" ja que malgrat que Kosovo ha estat reconegut com a Estat per desenes de països, el seu estatus legal internacional encara no està clar ni definit. Per això, aquest any s'ha optat per mantenir la categoria de tensió utilitzada en les passades edicions de l'informe.

c) Caucas

Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional
Actors:	Govern de l'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Armènia

Síntesi:

La tensió entre ambdós països en relació amb la regió de Nagorno-Karabakh, enclavament de majoria armènia en un entorn àzeri, formalment part d'Azerbaidjan encara que independent *de facto*, està associada a la no resolució de les qüestions de fons del conflicte armat transcorregut entre desembre de 1991 i 1994. Aquest conflicte va començar com un conflicte intern entre les milícies d'autodefensa de la regió i les forces de seguretat d'Azerbaidjan per la sobirania i control de Nagorno-Karabakh i, progressivament, va degenerar en una guerra interestatal entre aquest país i la seva veïna Armènia. El conflicte armat, que va causar 20.000 morts i 200.000 desplaçats, i que va homogeneitzar de forma forçosa la composició ètnica de la població en ambdós costats de la línia d'alto el foc, va donar pas a una situació de conflicte no resolt, amb la qüestió de l'estatus de Nagorno-Karabakh i el retorn de la població com a principals eixos de tensió, i amb violacions periòdiques de l'alto el foc.

Es va mantenir la tensió en la línia de separació de forces, amb noves violacions de l'alto el foc, en paral·lel a una intensificació dels contactes diplomàtics i cert optimisme sobre les possibilitats d'acostament. Durant l'any **van morir diversos soldats armenis i àzeris en diversos tiroteigs al costat de la línia d'alto el foc** i per l'esclat de mines. La xifra de víctimes mortals en violacions de l'alto el foc autorregulat ascendeix a 3.000 des de la signatura de l'acord el 1994, segons l'International Crisis Group. D'altra banda, el president sortint de Nagorno-Karabakh, Bako Sahakyan, va afirmar al començament d'any que les seves forces havien augmentat la seva eficàcia i consolidat les fronteres, al·legant que l'increment àzeri en despesa militar obligava la regió a reforçar la seva capacitat ofensiva. Azerbaidjan va mostrar preocupació per un suposat lliurament d'armes de Rússia a Armènia que s'hauria produït el 2008; tanmateix, Rússia i Armènia van negar les acusacions. A més, l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva, que lidera Rússia, es va pronunciar a favor d'Armènia en cas d'un futur atac àzeri sobre Nagorno-Karabakh. En l'àmbit diplomàtic, es van intensificar les reunions, amb sis trobades entre els presidents d'Armènia i Azerbaidjan. Segons els copresidents del Grup de Minsk de l'OSCE, les parts estaven més a prop d'un acord sobre principis bàsics.³⁶ No obstant això, a final d'any un encreuament d'acusacions entre càrrecs d'alt nivell va dificultar de nou les negociacions, amb **l'amenaça d'Azerbaidjan d'optar per una sortida militar si fracassaven les converses i la resposta armènia que amenaçava amb reconèixer la independència de Nagorno-Karabakh**. Paral·

lelament, el procés de normalització de les relacions entre Armènia i Turquia va generar dubtes sobre el seu impacte en el contenciós sobre Nagorno-Karabakh.³⁷

Geòrgia	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política, Rússia

Síntesi:

Des de la seva independència de l'URSS el 1991, Geòrgia ha passat per diverses etapes de violència i inestabilitat: guerra civil interna (1991-1992); guerres pel control de les regions d'Abkhàzia (1992-1994) i Ossètia del Sud (1991-1992); enderrocament pacífic del president Xevardnadze en l'anomenada Revolució Rosa (2003), que va dur a la presidència a Mikhaïl Saakaixvili (2004) com a reacció a la corrupció política i frau electoral de què es va acusar Xevardnadze; i breu guerra russo-georgiana el 2008 per Abkhàzia i Ossètia del Sud. En un context de fragilitat institucional i llegat històric d'inestabilitat crònica, des de final del primer mandat i començament del segon (2007-2008), el Govern georgià ha vist augmentar les protestes internes de l'oposició (al·legacions d'autoritarisme, corrupció, de falta de resposta a problemes socioeconòmics, etc.), així com la conflictivitat amb Rússia. L'antagonisme amb Rússia està marcat per factors com l'acostament de Geòrgia als Estats Units i l'OTAN, el ressorgiment de Rússia com a potència internacional i la lluita pel poder energètic a Euràsia.

El pols entre l'oposició política i el Govern, com també el paper de Rússia en la inestabilitat de Geòrgia, van mantenir elevada la tensió política a Geòrgia a partir del segon trimestre. Des d'inici d'abril, **13 partits de l'oposició van demanar la dimissió del president, Mikhaïl Saakaixvili, i van organitzar manifestacions i actes de protesta** que es van perllongar durant mesos a la capital, Tbilisi, i altres ciutats, amb màxims de participació de 60.000 persones al començament d'abril i final de maig. L'ONG Human Rights Watch va alertar de la creixent intimidació que sofrien els simpatitzants de l'oposició, mentre els xocs entre policia i manifestants al maig es van saldar amb diverses desenes de ferits i detinguts. El clima de confrontació als carrers es va reduir durant els mesos següents, amb una disminució de les protestes. L'oposició política –que denunciava frau en eleccions passades, deficiències en la llei electoral i un ús desproporcionat de la força contra els opositors– va acceptar iniciar converses amb el Govern, però va rebutjar les propostes del president, fet pel qual la tensió es va mantenir durant la resta de l'any. D'altra banda, al maig, **l'Exèrcit georgià va posar fi a un motí militar de diverses hores en una base militar propera a la capital**, protagonitzat per 500 militars, que es va saldar amb un mort i diversos ferits. **Geòrgia va acusar Rússia de donar suport a la rebel·lió amb la finalitat d'enderrocar Saakaixvili**, mentre Rússia va negar estar-hi implicada. Al seu torn, el Kremlin va qualificar l'ac-

36. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

37. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

tual règim georgià de “línia vermella” que impossibilita la normalització de les relacions russo-georgianes. Aquestes relacions es van deteriorar de nou en el context del primer aniversari de la guerra russo-georgiana d'agost de 2008. El Kremlin va acusar Geòrgia de rearmar-se amb el suport dels Estats Units mentre Geòrgia va criticar els exercicis militars russos al Caucas, els més importants des de la guerra de 2008. No obstant això, a final d'any ambdós països van acordar reobrir el 2010 el punt d'encreuament de Kazbei-Zemo, tancat per Rússia des de 2006.

Geòrgia (Abkhàzia)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia

Síntesi:

La precària situació de seguretat a la regió respon a la no resolució de les qüestions de fons per les quals es van enfrontar en conflicte armat (1992-1994) els líders locals abkhazos, que comptaven amb el suport de Rússia, i el Govern georgià. Ambdós defensaven, respectivament, la independència de la regió i la integritat territorial del país, en el context de descomposició de l'URSS. Després de la fi d'aquesta guerra, que va desplaçar uns 200.000 georgians, el territori d'Abkhàzia ha funcionat com un Estat *de facto*. Malgrat l'existència d'un acord d'alto el foc, un procés negociador i la presència internacional (observadors de l'ONU i forces de pau russes), la tensió es va mantenir, alimentada per les tensions geoestratègiques i d'equilibri de poders al Caucas entre Geòrgia i Rússia. Aquestes van augmentar fins esdevenir una guerra internacional l'agost de 2008, iniciada a Ossètia del Sud, després de la qual les forces abkhazes van consolidar el seu control sobre Abkhàzia i van veure formalment reconeguda la seva independència per part de Rússia. Els incidents freqüents de seguretat, l'estatus incert del territori, el paper de Rússia i l'impacte acumulat d'ambdues guerres són font contínua de tensió.

Un any després de la guerra russo-georgiana, la tensió entorn d'Abkhàzia es va mantenir alta, marcada pel **desmantellament del règim anterior de seguretat, un procés de russificació i una situació de calma inestable en l'àmbit de la seguretat**, amb incidents menors durant tot l'any. Un dels fets més significatius va ser el **veto rus al juny a la renovació de la missió de l'ONU a Geòrgia, la UNOMIG, fet que va donar pas al seu desmantellament. D'altra banda, Abkhàzia va continuar negant l'accés a la missió de la UE, l'EUMM**. Tot això en paral·lel a un acord militar entre Abkhàzia i Rússia, que incloïa la creació d'una base militar a Gudauta i ratificava el manteniment de 17.000 soldats russos a Abkhàzia; i a un altre acord per a la protecció de fronteres, pel qual les tropes russes patrullaven la línia fronterera. A més, Abkhàzia va anunciar la futura creació d'un Exèrcit propi, d'entre 10.000 i 15.000 membres. En el seu infor-

me d'inici d'any, el secretari general de l'ONU va alertar sobre la introducció d'armament pesat i personal militar abkhaz en el perímetre de la zona de conflicte. Mentre, Geòrgia i l'EUMM van signar un memoràndum amb restriccions al moviment de tropes georgianes, que va ser majoritàriament respectat durant tot l'any. En l'àmbit humanitari, les autoritats abkhazes van condicionar el retorn de la població georgiana desplaçada a la seva renúncia a la ciutadania georgiana. La població civil d'ambdós costats de la línia fronterera, especialment de Gali i Zugdidi, es va veure afectada per les restriccions a l'encreuament de la línia d'alto el foc. La UNOMIG va informar al començament d'any d'un augment dels casos de suposat assetjament i intimidació contra la població georgiana de Gali (Abkhàzia) des d'octubre de 2008 i d'un increment de les violacions d'alto el foc i la criminalitat. **Els incidents es van perllongar durant l'any, amb diversos morts i ferits**, així com la detenció de diversos vaixells en ruta a Abkhàzia per part de Geòrgia, malgrat l'ús del mecanisme conjunt de prevenció i resposta a incidents.³⁸ A final d'any, el Govern va anunciar la preparació d'una nova estratègia amb l'objectiu de promoure relacions amb Abkhàzia i Ossètia del Sud mitjançant mecanismes d'estatus neutral.

Geòrgia (Ossètia del Sud)	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia

Síntesi:

La tensió a la regió està associada a la no resolució de les qüestions de fons per les quals les forces ossèties i Geòrgia es van enfrontar en una guerra entre 1991 i 1992. Des de llavors, les parts van mantenir les seves posicions respectives de defensa d'independència o unificació amb Rússia i de la integritat territorial de Geòrgia, sense aconseguir resoldre per la via de la negociació l'*impasse* de la regió, independent *de facto*. Al seu torn, el conflicte intern es va veure alimentat per les tensions entre Geòrgia i Rússia –vinculades a qüestions geoestratègiques i de balanç de poders a la regió del sud del Caucas–, que el 2008 van augmentar fins derivar en una breu guerra iniciada a Ossètia del Sud i estesa després a Abkhàzia i zones sota control georgià. Després d'aquesta última guerra i el desplaçament forçat de la majoria de la població georgiana d'Ossètia del Sud, la posició ossètia es va reforçar. Rússia va reconèixer la seva independència i va mantenir presència militar a la regió. La qüestió dels desplaçats dels anys noranta i de la segona guerra, l'estatus del territori i les violacions periòdiques de l'alto el foc continuen sent font de tensió.

La situació va ser de calma relativa, amb alguns incidents de seguretat, mentre la regió va continuar el seu acostament polític, militar i socioeconòmic a Rússia. **El Kremlin va reiterar com a irrenunciable el reconeixement de la independència d'Ossètia del Sud** i va signar acords militars que ratificaven la seva presència a la

38. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

zona, amb 17.000 tropes i plans de construcció d'una base militar a la capital, Tskhinvali, i d'un aeroport militar en una zona que fins a la guerra de 2008 controlava Geòrgia. A més, davant la falta d'acord en el si de l'OSCE, **al començament de 2009 la missió d'aquest organisme a Geòrgia va ser retirada i al juny ho van fer els 20 observadors addicionals** de l'OSCE desplegats després de la guerra de 2008 en zones adjacents a Ossètia del Sud. La missió de la UEMM va continuar veient denegat el seu accés a l'interior d'Ossètia. L'informe sobre la guerra de 2008, encarregat per la UE a una missió independent, va dictaminar que totes les parts van violar el dret internacional durant la guerra i va as-

senyalar que hi ha seriosos indicis que es va portar a terme una neteja ètnica contra la població georgiana a Ossètia del Sud. La regió va celebrar eleccions parlamentàries al maig, no reconegudes internacionalment, que van propiciar fortes crítiques de Geòrgia. A més, al llarg de l'any es van registrar **alguns incidents de seguretat**, amb almenys una víctima mortal i diversos ferits, com també **detencions freqüents de població civil per haver creuat la línia fronterera**. Les parts en conflicte van mantenir el contacte a través del mecanisme conjunt de prevenció i resposta a incidents, si bé es van cancel·lar diverses reunions per desacords i precondicions.³⁹

Quadre 2.3. Un any després de la guerra: tendències en la conflictivitat al sud del Caucas

Un any després de la guerra russo-georgiana que va situar de nou el sud del Caucas en el mapa de la conflictivitat internacional, la regió assisteix a una situació preocupant, en la qual poden apuntar-se dues tendències. En primer lloc, la clara regressió en matèria de construcció de pau entorn dels conflictes d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, on l'impacte de la guerra i els esdeveniments posteriors han allunyat de manera definitiva la possibilitat d'una pau substantiva a curt i mig termini i potser també a llarg termini. I, en segon lloc, la creixent ambivalència entorn de Nagorno-Karabakh, conflicte que oscil·la entre una preocupant fragilitat en la línia d'alto el foc i certs avenços significatius en el procés de pau. Cadascuna d'aquestes tendències requereix aproximacions diferents, amb més èmfasi en mesures de confiança en el primer cas i d'impuls a les negociacions formals de pau en el segon.

La política de fets consumats (guerra internacional, desplaçament de població i obstacles al retorn, reconeixement formal per part de Rússia de la independència d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, militarització d'ambdues regions, etc.) ha fet retrocedir els conflictes que afecten Geòrgia a un nou "punt zero". Ara estem en la fase inicial d'un nou cicle més complicat. Es poden asenyalar diverses causes d'aquest deteriorament, entre aquestes: a) l'impacte acumulat de dues guerres en la seguretat humana; b) el desmantellament de l'arquitectura negociadora iniciada a la primera meitat dels anys noranta; c) l'esfondrament dels règims de seguretat anteriors i la reducció de la presència internacional; d) l'ambigüitat de l'acord d'alto el foc de 2008; e) l'accentuació del caràcter de múltiples nivells d'aquests conflictes (intraestatal, internacional, dimensió regional), amb les dificultats que això comporta en termes negociadors; f) l'allunyament de les parts en conflicte i l'enfortiment de la posició política i militar dels règims independentistes; g) la persistència d'incidents de seguretat i actes de violència en un context fràgil i militaritzat.⁴⁰

Durant el 2009, i especialment després de la publicació de l'informe sobre la guerra de 2008 encarregat per la UE a la missió independent Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, s'ha constatat l'abisme que separa les parts. Sense una reflexió autocrítica després de la guerra i davant els elements descrits anteriorment, l'horitzó que hi ha al davant és de llimbs legal (indefinició d'estatus), humanitari (desplaçament perllongat i bloqueig a l'accés humanitari) i de seguretat (volatilitat de la situació entorn de les fronteres administratives). Generacionalment, el passat de coexistència entre les diverses comunitats comença a quedar massa lluny, amb els riscos que això comporta quant a flexibilitat de posicions i disposició a l'acostament.

D'altra banda, enfront de la deterioració entorn d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, la tendència és d'ambivalència en relació a Nagorno-Karabakh. La guerra de 2008 a la veïna Geòrgia va despertar l'alarma sobre altres conflictes no resolts de la zona exsoviètica. En el context d'absència de pau i absència de guerra entorn de Nagorno-Karabakh, les violacions de l'alto el foc autorregulat s'han cobrat ja més de 3.000 víctimes mortals des de 1994 i augmenten les crides d'alerta pel que fa al cas. La inestabilitat interna d'Armènia i el procés de *boom* econòmic d'Azerbaidjan tampoc no han ajudat a l'acostament en un conflicte marcat per fortes divisions horitzontals (entre Armènia i Azerbaidjan) i verticals (entre les elits negociadores de cada país i les seves respectives opinions públiques). No obstant això, ha augmentat l'optimisme en els cercles mediadors sobre els avenços produïts en les negociacions formals. En aquest sentit, s'assumeix un grau d'acostament suficient entre les parts que permetria la consecució pròximament d'un acord preliminar sobre els principis bàsics que hauran de guiar el procés fins a un acord de pau posterior.⁴¹ Per aquest motiu s'han intensificat les reunions d'alt nivell i s'ha suavitzat la retòrica agressiva dels discursos de les elits cap al seu públic.

39. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

40. Villéllas, Ana. "Els processos de pau al sud del Caucas: obstacles i reptes per a la pau". Presentat a la taula rodona "Els Conflictes del Caucas Sud, Història i Futur", organitzada per l'Institut de Drets Humans de Catalunya. Barcelona, 21 d'octubre de 2009.

41. International Crisis Group. "Nagorno-Karabakh: Getting to a Breakthrough". *Europe Briefing*. Núm. 55 (7 d'octubre de 2009). Baku/Ierevan/Tbilisi/Brussel·les: ICG, a: <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6338&l=1>>

Rússia (Daguestan)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Govern, Identitat Interna
Actors:	Govern rus, Govern de la república del Daguestan, grups armats d'oposició, oposició social i política

Síntesi:

El Daguestan, la república més extensa, més poblada i amb més diversitat ètnica del nord del Caucas, afronta des de final dels anys noranta un increment de la conflictivitat. Entre els eixos de tensió destaca la violència entre la insurrecció armada de caire islamista, que defensa la creació d'un Estat islàmic, i les autoritats locals i federals, i que s'ha materialitzat en atemptats periòdics i operacions de contrainsurgència. L'oposició armada està encapçalada per una xarxa d'unitats armades i de caràcter islamista coneguda com a Sharia Jamaat. Les violacions de drets humans i els abusos de poder s'han incrementat, sovint emmarcats en la "lluita contra el terrorisme", i han augmentat el malestar social en una república amb elevats índexs d'atur i pobresa, malgrat la riquesa de recursos naturals. D'altra banda, les tensions interètniques, les rivalitats pel poder polític i la violència de caràcter criminal són altres eixos de conflictivitat.

Va créixer la violència a la república, amb un **augment dels assassinats selectius contra alts càrrecs, així com del clima d'abusos i impunitat generalitzada**, en un context marcat, a més, per la criminalitat i la corrupció política. Al desembre, el ministre d'Interior en funcions, Aleksandr Trofimov, va xifrar en 135 les baixes d'insurgents durant el 2009 (enfrent de les 77 del 2008), i en 76 les de policies, a més de la mort de 15 civils, i va assenyalar que s'havien registrat 193 atemptats contra la policia, el doble que l'any anterior. El líder de la insurgència Sharia Jamaat, Emir Musa, va morir al febrer en una operació contrainsurgent a Leninkent i va ser substituït per Al-Bara. Així mateix, al juny **va morir assassinat el ministre d'Interior, Adilgerei Magomedtagirov**, la primera mort de rang ministerial suposadament en mans de la insurrecció. Altres atacs selectius van incloure la mort de diversos clergues musulmans oficialistes, d'un fiscal de la capital, de dos alts comandaments militars i dos dirigents de districtes, entre d'altres. A més, **durant l'any es van registrar diversos atemptats suïcides** i va esclatar, sense causar víctimes, una bomba en un tren. El fiscal en cap de la república va afirmar que hi ha una guerra no declarada contra el personal de seguretat del Daguestan. Al seu torn va predominar un clima de violacions de drets humans.⁴² En una carta pública, l'ONG russa Memorial va denunciar que a la república s'aplicava la tortura, es portaven a terme segrests i assassinats extrajudicials i que existien presons il·legals. Segons Memorial, els civils es veuen atrapats entre la insurrecció i les estructures de poder. La denúncia va

Al Daguestan van augmentar els atacs selectius de la insurgència, incloent l'assassinat del ministre d'Interior, i les violacions dels drets humans

ser desqualificada pel president del Daguestan. A l'agost un centenar de persones es va manifestar contra els segrests i per demanar investigacions. D'altra banda, la tensió també va augmentar entorn de les eleccions locals russes, amb al·legacions de l'oposició sobre males pràctiques i el tancament d'almenys un terç dels col·legis electorals a la tercera ciutat daguestanesa, Derbent, per falta de seguretat. No obstant això, els comicis van ser declarats vàlids.

Orient Mitjà

a) Al Jalish

Iran	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política, religiosa i social

Síntesi:

Des de la seva arribada al poder el 2005, la presidència de Mahmud Ahmadinejad ha estat objecte de contestació interna per part de nombrosos sectors. Tant les seves formes en política exterior (amb una desafidora defensa del dret de disposar de capacitat nuclear) com el resultat de les seves polítiques en l'àmbit interior (fracàs en la millora de la situació econòmica del país, enmig d'acusacions de favoritisme polític) han generat una creixent oposició en el si del país. La polarització existent des de fa dècades entre sectors conservadors i reformistes ha enfrontat en els últims anys Ahmadinejad amb diverses figures polítiques rellevades del poder el 2005. Així mateix, la influència de les autoritats religioses i dels cossos armats, principalment els Guardians de la Revolució, han tingut un paper important en el futur de l'Iran, país amb molts recursos energètics i una posició geoestratègica clau.

La tensió es va aguditzar a l'Iran al llarg del 2009. Després d'una campanya electoral marcada per durs enfrontaments polítics entre el president Mahmud Ahmadinejad i els seus adversaris, el mandatari va ser proclamat vencedor dels comicis el 12 de juny. Els resultats van ser denunciats com a fraudulents per l'**oposició, que va protagonitzar les protestes populars més importants a l'Iran des de la revolució islàmica de 1979**. El període post-electoral va estar marcat per la intensificació de la polarització política i social, i per la repressió de les forces de seguretat als opositors, que va tenir com a resultat la mort d'almenys 30 persones, encara que l'oposició va assegurar que la xifra va arribar a més de 60. En aquest context i després d'un nou recompte parcial de vots, Ahmadinejad va ser ratificat en el seu càrrec i va jurar a l'agost per un nou període amb el suport de l'aiatol·là Ali Khamenei, el màxim líder de la República Islàmica.

42. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

Paral·lelament, destacats dirigents reformistes, entre ells els expresidents Akbar Hashemi Rafsanjani i Mohamed Khatami, van protegir les reclamacions de l'oposició. **Més d'un miler de persones van ser arrestades en les protestes, i durant el segon semestre l'oposició va continuar denunciant tortures, maltractaments i agressions sexuals als detinguts.** En aquest context, el Govern va engegar una campanya ideològica per promoure els ideals de la revolució islàmica, que es va sumar a la seva estratègia de control dels mitjans de comunicació i Internet. A l'agost també es va iniciar un macroprocés contra més d'un centenar de presumptes instigadors de les protestes i, quan va acabar l'any, cinc opositors havien estat condemnats a mort i 80 havien rebut sentències d'entre sis mesos i 15 anys de presó, en un context en què l'oposició apareixia més afeblida. No obstant això, a final de desembre, la mort de l'aiatol·là Hossein Ali Montazeri, reconegut per les seves postures crítiques al règim, va motivar noves i multitudinàries manifestacions contra el Govern d'Ahmadinejad i va donar pas a una nova onada de violència que va culminar amb la mort d'unes altres vuit persones i amb desenes de ferits.

Després de la reelecció del president Mahmud Ahmadinejad, l'oposició va protagonitzar les protestes més importants a l'Iran des de la revolució islàmica de 1979

grup sunnita es van incrementar en el període previ a les eleccions nacionals de juny, i entre aquests va destacar l'ofensiva contra una mesquita xiïta al maig en què van morir 25 persones. Davant l'augment de l'activitat dels Soldats de Déu, el Govern iranià va decidir encomanar a la Guàrdia Revolucionària el reforç de la seguretat a la província. **L'acció amb més repercussió internacional es va registrar a l'octubre, quan l'agrupació sunnita va protagonitzar un atemptat contra la Guàrdia Revolucionària que va causar la mort de 42 persones, entre elles sis oficials d'alt rang.** L'incident, catalogat com el més mortífer ocorregut a la regió, va ser avaluat com un salt qualitatiu en les accions de Jundollah pel nombre de víctimes i la rellevància de l'objectiu assolit. Teheran va anunciar una resposta contundent i va acusar els Estats Units, el Regne Unit i el Pakistan de protegir la insurrecció balutxi. Al llarg de l'any les autoritats de Teheran van condemnar a mort més d'una desena de persones acusades de pertànyer al grup i d'estar involucrades en atemptats a Sistan Balutxistan, 13 de les quals van ser executades al juliol.

Iran (Sistan Balutxistan)	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern Intern
Actors:	Govern, Guàrdia Revolucionària (Pasdaràn), Jundollah (Soldats de Déu / Moviment de Resistència del Poble)

Síntesi:

Des de 2005 el grup Jundollah (Soldats de Déu) porta a terme una campanya insurgent a la província sud-oriental de Sistan Balutxistan, una regió de majoria sunnita en contrast amb la resta del país, on predomina la branca xiïta de l'islam. L'organització, que també s'autodenomina Moviment de Resistència del Poble, va ser creada el 2002 i denuncia una persecució sectària per part de Teheran. Assegura que el seu objectiu és la defensa dels drets, la cultura i la religió dels balutxis, però nega tenir una agenda separatista i vincles amb l'exterior. El Govern iranià, mentre, acusa Jundollah de tenir connexions amb els Estats Units, el Regne Unit, Pakistan, Aràbia Saudita i amb la xarxa al-Qaida. Sistan Balutxistan és una província limítrof amb l'Afganistan i el Pakistan –la població balutxi viu a banda i banda de la frontera– i és una zona amb alts índexs de pobresa, marcada pel contraban i les rutes de tràfic de drogues. Davant la possibilitat de desestabilització d'aquesta zona, Teheran ha reforçat els seus dispositius de control i ha condemnat a mort militants de Jundollah. Les accions del grup insurgent inclouen segrests, atacs i atemptats suicides i algunes d'aquestes accions han tingut com a objectiu agents de la Guàrdia Revolucionària iraniana (Pasdaràn).

Les accions insurgents del grup Jundollah a la província sud-oriental iraniana de Sistan Baluchistan es van intensificar en el transcurs de l'any, amb accions que van tenir gran ressonància mediàtica. Els atacs del

Iran – EUA, Israel	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Internacional
Actors:	Iran, EUA, Israel

Síntesi:

La pressió internacional sobre el règim iranià s'emmarca en la política iniciada després de l'11 de setembre de 2001 pel Govern nord-americà de George W. Bush, que el gener de 2002 va declarar l'Iran Estat enemic pels seus suposats vincles amb el terrorisme. Des de la revolució islàmica de 1979, quan es va enderrocar el règim aliat dels Estats Units del xa Resa Pahlevi i va proclamar l'aiatol·là Khomeini líder suprem del país, els Estats Units havien acusat l'Iran de donar suport a grups armats com Hezbol·là. Enmig d'aquesta oposició, la victòria de l'ultraconservador Ahmadinejad a les eleccions presidencials d'agost de 2005 va accentuar una retòrica nacionalista que afirma el dret de desenvolupar un programa nuclear iranià amb finalitats pacífiques, mentre la comunitat internacional agita el temor a una imminent capacitat per fabricar una bomba nuclear per part d'un règim considerat hostil als interessos occidentals a la regió.

El programa nuclear iranià va continuar generant tensions en l'àmbit internacional. **L'any es va iniciar amb expectatives sobre un possible canvi de relació entre els Estats Units i l'Iran** després que Washington mostrés la seva disposició a entaular negociacions directes sobre el projecte atòmic de la República Islàmica i que el nou president, Barack Obama, dirigís un missatge televisat al poble i a les autoritats iranianes. Teheran va respondre que esperava un canvi positiu en les accions i no solament en les paraules dels Estats Units, que al març va renovar les sancions contra l'Iran. Els cinc països membres del Consell de Seguretat de l'ONU i Alemanya

(G5+1) van proposar noves negociacions a l'abril, encara que la primera trobada formal no es va celebrar fins a l'octubre, després de l'advertència dels Estats Units a l'Iran que l'oferta de diàleg no era indefinida. Dies abans de la cita, **Teheran va revelar la construcció d'una segona planta nuclear d'enriquiment d'urani a la ciutat de Qom**, de la qual no havia informat a l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA) i va provar míssils amb capacitat d'arribar a Israel i a zones d'Europa. Malgrat el clima de tensió, el G5+1 i els negociadors iranians van arribar a un acord inicial a Viena a final d'octubre per tal que l'Iran enviés el seu urani enriquit a baixos nivells a França i Rússia, on es convertirien en combustible per a la investigació civil. No obstant això, alts dirigents iranians van declarar que no s'acceptaria enviar urani a l'exterior. A final de desembre, les potències que negociaven amb Teheran encara esperaven una resposta formal a la proposta i especulaven la possibilitat de pressionar amb noves sancions; mentre, l'OIEA va decidir condemnar la república islàmica per primera vegada des de 2006 per la manca de cooperació en la investigació de les seves activitats nuclears. D'altra banda, al llarg de l'any informacions de premsa van apuntar a possibles accions encobertes israelianes per frenar el programa nuclear iranià, al qual considera una amenaça. No obstant això, Israel va negar tenir plans d'acció unilateral.

b) Mashreq

Israel – Líban – Síria	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Sistema, Recursos, Territori Internacional
Actors:	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)

Síntesi:

La tensió té com a teló de fons el conflicte israelià-palestí i les seves conseqüències a la regió. D'una banda, la presència de milers de refugiats palestins que es van establir al Líban a partir de 1948, juntament amb la direcció de l'OLP el 1979, va propiciar continus atacs per part d'Israel al sud del país fins ocupar-lo el 1982. El naixement del grup armat xiïta Hezbollah a principi dels vuitanta al Líban, amb una agenda de resistència contra Israel i d'alliberament de Palestina, va originar enfrontaments periòdics fins a la culminació de l'ofensiva israeliana a gran escala de juliol de 2006. D'altra banda, la guerra de 1967 va significar l'ocupació israeliana dels alts del Golan sirians que, juntament amb el suport de Síria a Hezbollah, explica la tensió entre Israel i Síria.

La tendència decreixent de la tensió entre Síria, Israel i el Líban el 2008 va sofrir un revés durant el 2009. Un element determinant en aquest gir va ser l'ofensiva isra-

eliana sobre la Franja de Gaza entre desembre de 2008 i gener de 2009, que va derivar en **la suspensió de les converses de pau entre Síria i Israel** iniciades mesos abans i que també va distanciar el Govern israelià de Turquia, que havia actuat com a mediador.⁴³ El nou Executiu israelià, en el poder des d'abril, es va mostrar disposat a reprendre les negociacions, però va manifestar la seva negativa a la retirada israeliana dels alts del Golan, condició irrenunciable per a Damasc. Respecte a la relació entre Israel i el Líban, el llançament de coets des del sud libanès al nord del territori israelià durant l'ofensiva israeliana a Gaza va fer témer el reinici de les hostilitats. El clima de tensió es va mantenir per les reiterades acusacions israelianes que Hezbollah havia augmentat la seva capacitat armamentística al sud del Líban, especialment després de l'explosió d'un dipòsit d'armes al juliol. Durant l'any, diversos llançaments de coets i atacs d'artilleria cap a ambdós costats de la frontera van causar ferits però no víctimes mortals. Al maig, Israel va lliurar a l'ONU un informe sobre la localització de les bombes de dispersió llançades sobre el Líban el 2006, una quarta part de les quals no va explotar durant el conflicte i que van causar la mort o ferides a uns 300 civils des de la fi de la guerra. **Al segon semestre es va intensificar l'escalada verbal:** Israel va declarar que consideraria Beirut responsable dels atacs llançats des del seu territori i va advertir el Líban davant la incorporació de Hezbollah al Govern; mentre, el grup islamista va assenyalar que atacaria Tel Aviv en cas d'agressió. Al novembre, un nou informe de l'ONU sobre la implementació de la resolució 1701, que va establir un alto el foc entre les parts, va advertir que des de juny s'havien registrat incidents hostils i violacions a la resolució que reflectien la contínua fragilitat de la treva i la possibilitat d'un agreujament de la tensió.⁴⁴ Quant a Síria i el Líban, el bon rumb de les seves relacions es va confirmar amb el nomenament oficial d'ambaixadors, la reunió dels presidents d'ambdós països al novembre i la visita del primer ministre libanès, Saad Hariri, a Damasc al desembre.

Líban	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política i social, braç armat de Hezbollah (Resistència Islàmica), milícies

Síntesi:

L'assassinat de l'exprimer ministre libanès, Rafiq Hariri, el febrer de 2005 va desencadenar l'anomenada "Revolució del Cedre" que, després de manifestacions massives, va forçar la retirada de les Forces Armades sirianes – presents al país des de feia tres dècades – exigida en la resolució 1559 del Consell de Seguretat, impulsada pels Estats Units i França el setembre de 2004. La immediata polarització entre, d'una banda, opositors a la influència de Síria (encapçalats pel fill de Hariri, que

43. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

44. Vegeu *Undécimo informe del Secretario General sobre la aplicación de la resolución 1701 (2006) del Consejo de Seguridad*, S/2009/566, 2 de novembre de 2009, a <http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2009/566&referer=http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unifil/reports.shtml&Lang=>

culpaven el regim siria de l'assassinat) i, de l'altra, sectors més vinculats a Síria com Hezbol·là, va originar una crisi política, social i institucional marcada per divisions confessionals

La tensió al Líban es va reduir respecte als alts nivells de violència registrats el 2008 pels enfrontaments entre forces del Govern i l'oposició liderada per Hezbol·là. No obstant això, la polarització política es va accentuar a mesura que s'acostaven els comicis de juny, en els quals va resultar guanyadora la coalició liderada per Saad Hariri (Aliança 14 de Març). Hezbol·là i els seus aliats (Aliança 8 de Març) van acceptar els resultats i es va iniciar un llarg procés de negociació per formar el nou gabinet d'unitat nacional. Després de tres mesos d'estancament per desacords entorn de les persones que ocuparien els ministeris, Hariri va renunciar a formar Govern, però el president libanès, Michel Suleiman, li va encomanar la tasca per segona vegada. **Enmig de reiterades crides internacionals per posar fi a la incerta situació política, al novembre es va posar finalment en marxa el nou Govern,** amb 15 representants de la coalició de Hariri, 10 de l'oposició –incloent dos membres de Hezbol·là– i cinc designats pel president.⁴⁵ Una de les primeres declaracions del Govern d'unitat va reconèixer el dret de Hezbol·là a mantenir els seus arsenals, malgrat la reticència d'alguns membres de la coalició 14 de Març. El 2009, quatre anys després de la mort de l'exprimer ministre Rafiq Hariri, també es va posar en marxa a l'Haia el Tribunal Especial per al Líban, encarregat d'investigar el seu assassinat.⁴⁶ Per falta de proves, el tribunal va ordenar l'alliberament de quatre generals que havien estat detinguts des de 2005 per aquest cas. Paral·lelament, un informe de l'International Crisis Group va alertar sobre el potencial de violència derivat de la situació dels refugiats palestins al Líban; va destacar que es tracta d'una població ben armada, socialment marginada i econòmicament desproveïda, fets que poden incidir desfavorablement tant en l'escenari intern libanès com en el marc de les negociacions de pau àrab-israelianes.⁴⁷ Al març una explosió va matar el número dos de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina al Líban, Kamal Medhat.

Palestina	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	ANP, Al-Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa, Hamàs i la seva facció armada Brigades Ezzedin al-Qassam

Síntesi:

L'oposició entre els diferents sectors palestins en les últimes dècades ha estat protagonitzada principalment per grups nacionalistes laics d'una banda (Fatah i el seu braç armat –les Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa–, FPLP, FDLP) i, de l'altra, grups confessionals (Hamàs i el seu braç armat –Brigades Ezzedine-al-Qassam–, Jihad Islàmica). L'enfrontament respon a la voluntat de controlar el poder dintre dels territoris palestins i s'ha traduït, al seu torn, en diferents aproximacions cap a les relacions amb Israel. Després d'anys de domini de Fatah en la política palestina (moviment liderat per Iàsser Arafat i posteriorment per Mahmoud Abbas), les acusacions de corrupció i de no defensa dels interessos palestins en el procés de pau van desencadenar el triomf de Hamàs en les eleccions de gener de 2006. Aquest fet va precipitar una batalla dialèctica i armada entre ambdues formacions pel control de les institucions polítiques i, sobretot, de les forces de seguretat.

L'any va començar amb expectatives a causa de la represa, al febrer, de les converses entre Hamàs i Fatah. **Amb la mediació d'Egipte es van celebrar diverses rondes de negociacions** centrades en l'alliberament de presos d'ambdues parts i en la formació d'un Govern d'unitat, que no va arribar a concretar-se. Després de renunciar al seu càrrec al març, el primer ministre palestí a Cisjordània, Salam Fayyad, va tornar a formar un gabinet al maig que no va ser reconegut per Hamàs. Encara que posteriorment va ser revocada, la decisió inicial del Govern de Mahmoud Abbas de donar suport a la postergació del debat a l'ONU sobre l'informe Goldstone –sobre els crims cometos durant l'ofensiva israeliana a Gaza– va provocar dures crítiques internes contra el president palestí a l'octubre. Aquell mateix mes, Fatah va signar un acord impulsat pel Caire que va incloure la celebració d'eleccions el juny de 2010, l'alliberament de detinguts i una reforma de les forces de seguretat. Davant la reticència de Hamàs de subscriure el text, Abbas va convocar eleccions per al 24 de gener, però el grup islamista va anunciar que no permetria comicis a Gaza abans d'arribar a un acord de reconciliació.⁴⁸ **Abbas –ratificat com a líder de Fatah a l'agost, en el primer congrés de la formació en 20 anys– va anunciar que no es presentaria a la reelecció com a president de l'Autoritat Palestina,** com una forma de pressionar davant la paralització en els intents per reprendre el procés de pau amb Israel. A final de desembre, i davant la impossibilitat d'arribar a un acord, els dirigents palestins a Cisjordània van decidir prorrogar el mandat d'Abbas i del Parlament. Paral·lelament, es van registrar alguns episodis de tensió i violència. Segons un informe de Human Rights Watch, les forces de seguretat de Hamàs van assassinar 32 palestins de sectors rivals i sospitosos de col·laborar amb Israel i en

45. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

46. Vegeu el capítol 5 (Drets humans i justícia transicional).

47. International Crisis Group. *Nurturing Instability: Lebanon's Palestinian Refugee Camps*, Middle East Report n° 84, Beirut/Bruselas: ICG, 19 de febrer de 2009, a < <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=6123&l=1> >

48. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

van mutilar uns 50 durant l'ofensiva israeliana a Gaza, que va culminar al gener.⁴⁹ Al juny tres policies, dos membres de Hamàs i un civil van morir en un incident a Qalqilya (Cisjordània). D'altra banda, a l'agost 24 persones van morir a Gaza en un incident entre forces de Hamàs i el grup radical Jund Ansar Al-là, presumptament vinculat a al-Qaida. Hamàs va llançar una ofensiva contra aquest moviment després que Jund Ansar Al-là declarés un emirat islàmic a Gaza i criticqués Hamàs per no imposar la xària de forma estricta al territori. L'incident s'emmarca en la presència de grups salafistes relacionats amb al-Qaida a Gaza, que Hamàs pretén neutralitzar.

---

49. Human Rights Watch. *Under Cover of War: Hamas Political Violence in Gaza*. HRW, 20 d'abril de 2009, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2009/04/20/under-cover-war-0>>